

PM Rotel I (Dnr 2017/001880)

## Avstämning av mål och budget för 2018

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Avstämning av mål och budget för 2018, med tillhörande uppdrag och anmodanden åt berörda nämnder och bolagsstyrelser, godkänns med vad som sägs i promemorian.
2. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader med 109,5 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda behov* i 2018 års budget.
3. Nämnderna medges budgetjustering för minskade intäkter med 4,8 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 3 Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* i 2018 års budget.
4. Nämnderna medges budgetjustering för ökade investeringsutgifter med 363,7 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2018 års budget.
5. Nämnderna medges budgetjustering för ökad internränta med 105,7 mnkr. Finansiering sker via finansförvaltningen.
6. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnds ansökan om stimulansbidrag om 0,1 mnkr för startkostnader för en ny gruppbofastad, godkänns.
7. Nämndernas driftbudgetar för år 2018 justeras för ökade kostnader och intäkter med 5 881,1 mnkr för redovisade omslutningsförändringar.
8. Nämndernas investeringsbudgetar för 2018 justeras för ökade utgifter och inkomster med 19,9 mnkr för redovisade omslutningsförändringar.
9. Nämndernas resultatenheter för år 2018 godkänns enligt bilaga 5 till promemorian.
10. Nämnderna uppmanas och stadens bolagsstyrelser anmodas, genom Stockholms Stadshus AB, att justera och komplettera sina indikatorer och målvärden enligt vad som framgår i promemorian och bilagor 3 och 4 till promemorian.
11. Nämnderna medges medel om 10,5 mnkr för sociala investeringar med hänvisning till vad som sägs i promemorian. Finansiering sker genom disposition av eget kapital.
12. Uppdatering av LSS-peng daglig verksamhet godkänns med hänvisning till vad som sägs i promemorian.
13. Övriga framställningar från nämnderna avslås.

**Föredragande borgarrådet Karin Wanngård** anför följande.

## Ärendet

Samtliga nämnder har med utgångspunkt från kommunfullmäktiges budget 2018 inkommit med budget och verksamhetsplan för år 2018. Som ett led i kommunstyrelsens uppsiktsplikt har stadsledningskontoret granskat nämndernas verksamhetsplaner. Nämnderna har, med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena, fastställt verksamhets-specifika mål, nämndindikatorer och aktiviteter.

Ärendet ”Avstämning av mål och budget för 2018” innehåller stadsledningskontorets analys, synpunkter och förslag utifrån granskning och uppföljning av nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsplaner med budget för 2018. Analysen innefattar måluppfyllelse samt identifierade oönskade händelser utifrån nämndernas väsentlighets- och riskanalyser. Måluppfyllelse avser helåret 2018 under förutsättning att nämndernas och bolagsstyrelsernas planerade aktiviteter och åtgärder genomförs

## Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret i samråd med Stockholms Stadshus AB.

## Mina synpunkter

Avstämningsärendet syftar till att säkerställa att stadens verksamheter genomför de målsättningar som kommunfullmäktige beslutat om i budget 2018. Stadsledningskontorets bedömning är att samtliga av kommunfullmäktiges inriktningsmål kommer att kunna uppfyllas helt under 2018.

Avstämningsärendet är tillsammans med nämndernas och styrelsernas verksamhetsplaner en god illustration på allt det som genomförs i stadens verksamheter för att uppnå visionen om ett Stockholm för alla. I ärendet redovisas ett flertal insatser för att uppnå ett Stockholm som håller samman, ett klimatsmart Stockholm samt ett ekonomiskt och demokratiskt hållbart Stockholm.

Stockholm är möjligheternas stad. Men vi står också inför stora utmaningar. Vi måste fortsätta det enträgna arbetet att stödja nyanlända som kommit till Stockholm till ett eget boende och en egen försörjning. Vi ska säkerställa att de nya stockholmarna så fort som möjligt kan få ta del av utbildning och andra insatser för att de ska kunna finna jobb och sysselsättning.

Alla människor som bor och vistas i vår stad har rätt att känna sig trygga. Oavsett var man bor eller rör sig ska man känna en grundläggande trygghet. Så är det inte idag. Stadens trygghetsmätning visar på en växande oro över att utsättas för våld och en minskad känsla av trygghet när man rör sig i staden. I budget 2018 görs stora satsningar för att öka tryggheten i staden. I detta ärende förmedlas medel från den trygghetsfond som beslutades i budget. I det ingår bland annat att fem miljoner avsätts till investering i kamerabevakning.

Därtill görs en ytterligare satsning om totalt 50 miljoner från central medelsreserv för utökade trygghetsåtgärder. Stadsdelsnämndernas arbete och roll i det trygghetsskapande arbetet kan inte nog understrykas. Sju prioriterade stadsdelsnämnder ges 20 miljoner för trygghetshöjande insatser och stärkt närvaro i

det offentliga rummet. Det handlar om att möjliggöra utökad stöd till civilsamhälle och lokalt föreningsliv samt förstärkt fältassistentverksamhet. Hälften av medlen till stadsdelarna avsätts till lönetillägg för trygghetspersonal. Vidare avsätts 10 miljoner till stiftelsen Fryshuset för utökad trygghetsskapande arbete i Järva och 20 miljoner avsätts för att avropa ambulerande ordningsvakter och väktare.

Staden ska upprätthålla en hög takt i bostadsbyggandet. Fokus är klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Stadsplaneringen ska ta hänsyn till viktiga grönområden och ekosystemtjänster och genomsyras av barn- och jämställdhetsperspektiv. Konjunkturutvecklingen på bostadsmarknaden följs nära. I enlighet med kommunfullmäktiges intentioner riktas en större del av produktionen mot hushåll med lägre köpkraft. Det kan leda till att basen för efterfrågan ökar.

I takt med att Stockholm växer ska staden underlätta för stockholmarna att leva miljövänligt. Stockholms ska bli en fossilbränslefri stad senast år 2040. Ett flertal nämnder att ansökt om klimatinvesteringsmedel för energieffektiviseringsåtgärder för att stärka insatserna för en hållbar energianvändning. Flera nämnder söker också om medel för att stärka insatserna för hållbar mark och vattenanvändning.

I avstämningsärendet beskrivs hur nämnder och bolagsstyrelser ska höja ambitionsnivån och vidta åtgärder i enlighet med uppmaningar och anmodanden. Ett särskilt prioriterat område rör utveckling av processer och samverkan inom staden. Detta beskrivs i direktiven för budget 2018. De prioriterade områdena där samverkan är extra viktigt är i arbetet för en trygg och säker stad, bostadsförsörjning, en hållbar stadsutveckling, mottagande av nyanlända, arbetsmarknad och näringsliv, i arbetet med mänskliga rättigheter och för en effektiv verksamhet. Detta är av största vikt för en effektiv verksamhet till fördel för stadens invånare.

Trots många utmaningar redovisar stadens nämnder och styrelser en god måluppfyllelse. Till stor hjälp i detta är de mer gynnsamma förutsättningar som flera år av stark ekonomisk utveckling ger. Arbetslösheten sjunker och andelen hushåll i behov av försörjningsstöd är den lägsta på 50 år. Byggandet ökar kraftigt och det innebär ökande intäkter till staden. Tack vare nämndernas målmedvetna arbete med att uppnå en ekonomi i balans under de senaste åren, finns det goda förutsättningar för en ekonomi i balans även under 2018.

Sammanfattningsvis visar avstämningsärendet på goda förutsättningar att uppnå kommunfullmäktiges målsättningar.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Avstämning av mål och budget för 2018, med tillhörande uppdrag och anmodanden åt berörda nämnder och bolagsstyrelser, godkänns med vad som sägs i promemorian.
2. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader med 109,5 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda behov* i 2018 års budget.
3. Nämnderna medges budgetjustering för minskade intäkter med 4,8 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 3 Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* i 2018 års budget.
4. Nämnderna medges budgetjustering för ökade investeringsutgifter med 363,7 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2018 års budget.

5. Nämnderna medges budgetjustering för ökad internränta med 105,7 mnkr. Finansiering sker via finansförvaltningen.
6. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnds ansökan om stimulansbidrag om 0,1 mnkr för startkostnader för en ny gruppbostad, godkänns.
7. Nämndernas driftbudgetar för år 2018 justeras för ökade kostnader och intäkter med 5 881,1 mnkr för redovisade omslutningsförändringar.
8. Nämndernas investeringsbudgetar för 2018 justeras för ökade utgifter och inkomster med 19,9 mnkr för redovisade omslutningsförändringar.
9. Nämndernas resultatenheter för år 2018 godkänns enligt bilaga 5 till promemorian.
10. Nämnderna uppmanas och stadens bolagsstyrelser anmodas, genom Stockholms Stadshus AB, att justera och komplettera sina indikatorer och målvärden enligt vad som framgår i promemorian och bilagor 3 och 4 till promemorian.
11. Nämnderna medges medel om 10,5 mnkr för sociala investeringar med hänvisning till vad som sägs i promemorian. Finansiering sker genom disposition av eget kapital.
12. Uppdatering av LSS-peng daglig verksamhet godkänns med hänvisning till vad som sägs i promemorian.
13. Övriga framställningar från nämnderna avslås.

Stockholm den 8 februari 2018

KARIN WANNGÅRD

#### Bilagor

1. Driftbudget och investeringar
2. Budgetjusteringar och projektmedel
3. Förändringar av kommunfullmäktiges indikatorer, målvärden och nyckeltal
4. Uppmaningar till stadens nämnder och anmodanden till stadens bolagsstyrelser
5. Resultatenheter
6. Peng, schabloner och ersättningsnivåer samt volymer - LSS-peng daglig verksamhet

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Reservation** anfördes av borgarråden Joakim Larsson och Cecilia Brinck (båda M) och borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Föredragande borgarrådets förslag godkänns delvis.
2. Därutöver anføres följande.

Avstämningsärendet för 2018 utgår från den budget som kommunfullmäktiges socialdemokratiskt ledda majoritet har antagit och de verksamhetsplaner som nämnderna har upprättat utifrån denna. Allianspartierna har reserverat sig mot den S-ledda majoritetens budget, liksom mot de mål som de rödgrönrosa partierna angivit för staden i Vision 2040,

som i hög grad sammanfaller med målen i budgeten för innevarande år. Följaktligen reserverar vi oss även mot denna avstämning av mål och budget för 2018.

Vi har en annan vision för Stockholm än den socialdemokratiskt ledda majoriteten. Vår vision om framtidens Stockholm tar sin utgångspunkt i den enskilda stockholmare. Vi vill inrikta stadens verksamheter till att möjliggöra livschanser och tillvarata den dynamik som präglar en modern storstad i ett globalt sammanhang. Vi anser att målen för stadens verksamheter bör formuleras med dessa värden som utgångspunkt på ett sätt som möjliggör ändamålsenlig styrning och adekvat uppföljning.

#### **En gemensam vision om en dynamisk storstad i ett globalt sammanhang**

Grunden för vårt samarbete och för den utveckling vi strävar efter går bortom dagspolitiska förslag och sträcker sig längre än nästa mandatperiod. Vi förenas av en gemensam, värderingsburen vision för framtidens Stockholm, som bejakar Stockholms styrkor och särart, och framförallt passionerat tror på Stockholms potential och möjligheter inför framtiden. I en turbulent tid där utvecklingen går allt snabbare och de globala sammanhangen vävs allt tätare ser vi städernas – och Stockholms – roll som möjliggörare av människors levnadsvillkor som allt viktigare.

Vår vision för Stockholm är en modern, öppen, hållbar, trygg, tillåtande och framtidsinriktad stad där människor arbetar, där det finns en mångfald av människor, många företag och företagare samt en stad dit forskare och studenter från hela världen söker sig. Vår vision är också ett Stockholm som ligger i framkant och utmanar andra storstäder när det gäller miljö, klimat och teknikutveckling. Vi vet att tillväxt och miljö går hand i hand och att Stockholm kan bli helt hållbart samtidigt som staden växer.

Stockholm ska vara en stad där människor trivs och vill bo, känner tillit och framtidstro, vill bilda familj, bygga relationer och åldras. Det ska finnas bra förskolor och skolor i hela staden med fokus på kunskap. Stockholm ska vara en stad för alla där tillgängligheten ständigt utvecklas och där vi tar hand om dem som behöver det offentliga hjälp. I Stockholm ska alla känna sig trygga.

#### **En modern storstad med möjligheter för alla**

Vår utgångspunkt är alltid den enskilda stockholmare. Vi tror på människors förmåga, mer än på politikens, men är medvetna om politikens betydelse för att möjliggöra en god samhällsutveckling. Politiken får inte resa hinder för människors livsval utan behöver skapa förutsättningar för människor att söka de lösningar som passar dem bäst. Vi vill bevara, stärka och fortsätta utveckla valfriheten. De avgörande besluten ska fattas av stockholmarna själva, oavsett om det gäller val av barnomsorg, skola och pedagogisk inriktning, vård- och omsorgsboende eller andra välfärdstjänster.

Stockholmarna ska ha frihet och möjlighet att förverkliga sina drömmar om ett bra liv. Därför ska politiken riva hinder och alltid sträva efter att förenkla för invånare och företag i relationerna med staden och tillvarata det civila samhällets dynamik och kreativitet. Det omgivande samhället är större än staden och staden måste samverka med övriga goda krafter i samhället för att säkra en positiv utveckling för Stockholm i framtiden.

Vår målsättning är att Stockholm ska vara en stad som det är enkelt att leva i. Vare sig det handlar om att hämta på förskolan, att ta sig till och från arbetet, att hinna till barnens fritidsaktiviteter, handla eller träffa vänner, så har stockholmarna rätt att förvänta sig att allt fungerar så att vardagen går ihop.

Att människor känner delaktighet i samhället är en grund för deras fria utveckling. Tillit till samhällskontraktets upprätthållande och gemenskap mellan människor har en aktivt brottsförebyggande inverkan. Tillit skapar trygghet vilket ska vara en grundsten i det växande Stockholm. Stockholms stadsmiljöer ska vara trygga, säkra och välskötta – i hela staden. Det bidrar till att göra Stockholm till en trygg stad att växa upp, leva och åldras i. Staden ska ha ett väl utvecklat samarbete med det civila samhället och den idéburna sektorn. I Stockholm ska det vara medborgarnas önskemål och behov som driver utvecklingen av kvalitet och service.

De enskilda stockholmarna ska stå i centrum för allt arbete som bedrivs i stadens verksamheter. Stadens service till stockholmarna ska vara av hög kvalitet, tillgänglig och miljövänlig. Människor i behov av stöd ska få insatser i tid präglade av evidens och rättssäkerhet. Myndighetsutövningen och servicen till medborgare och företag ska präglas av gott bemötande, likställighet mellan offentliga och fristående aktörer samt av effektiv hantering. Det är stockholmarnas behov av arbete, utbildning, omsorg, bostäder, arbetsplatser och transporter som ska vägleda det växande Stockholm.

Arbetet för jämställdhet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män ska vara aktivt i alla delar av stadens verksamheter. Jämställdhetsuppdraget tar sikte på allas lika rätt till frihet, ansvar och makt, oberoende av kön eller könsidentitet. Det handlar om att ge individen verktyg för hennes frigörelse, genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar och normer som begränsar henne. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället.

### **En hållbart växande storstad med dynamik, innovation och tillväxt**

Stockholm ska byggas attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov. Stadens infrastruktur ska främja effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet. Vi tar fasta på att stockholmarna värdesätter kombinationen av en tät, levande stad och grönområden av hög kvalitet. Vi vill bygga vidare på den trygga, tillåtande och framtidsinriktade staden, som så många älskar och som allt fler väljer att bo i. Vi gör detta utifrån vår vision om att göra Stockholm till världens bästa stad att bo, leva och arbeta i – i dag, när vi år 2021 når en miljon invånare och vidare in i 2000-talet.

Som kultur- och evenemangsstad ska Stockholm vara modern, nyskapande och tillåtande. Stockholm ska vara en attraktiv stad för de kreativa näringarna och ska bejaka initiativ för att göra Stockholm till en upplevelserik stad. Stockholm ska stärka sin besöksnäring genom att vara en internationell världsstad för turism, evenemang och kongresser.

Stockholm ska vara världsledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar i klimatarbetet. Genom att inta rollen som en internationell förebild i miljöfrågor kan staden vara pådrivande i det globala klimatsamarbetet.

Stockholm ska ha en välfärd med hög kvalitet, valfrihet och mångfald. All välfärdsverksamhet i Stockholms stad ska hålla en hög kvalitet, oavsett utförare. Stockholmarna ska vara trygga med att staden har rätt verktyg och metoder för att säkra kvaliteten. Verktygen för kvalitetsuppföljning ska utvecklas för att säkerställa att stockholmarna får bästa möjliga service för sina skattepengar. Det viktiga är god kvalitet, inte vem som är utförare. Valfrihet i välfärden stärker individens makt och ska tillämpas på alla områden där så är möjligt. En mångfald av utförare ökar valmöjligheterna för den enskilde och ger en bredare arbetsmarknad för välfärdens medarbetare.

Stockholm ska vara en innovativ stad i teknikutvecklingens framkant. Digitaliseringens möjligheter ska tillvaratas och delningsekonomin potential bejakas. Stadens verksamheter och medborgarservice ska kontinuerligt utvecklas för att underlätta för människor, företag och organisationer att vara verksamma i Stockholm. Stadens regelverk ska vara transparent, enkelt och tillåtande för att främja innovationer och initiativ på marknaden och inom civilsamhället. Staden ska verka för testbäddar tillsammans med näringsliv och akademi för innovativa lösningar inom såväl välfärdsverksamheter som utveckling av teknik som 5G och självkörande elbilar.

### **En ekonomiskt hållbar storstad för framtiden**

I en tid när Stockholm växer i en historisk omfattning krävs ett politiskt ledarskap som klarar av att förena höga ambitioner för välfärden med omfattande investeringar och en stabil och långsiktigt hållbar ekonomi. För att kunna garantera det måste staden alltid pröva nya och effektivare metoder i leveranserna av de tjänster som det är stadens uppgift att säkerställa. Nuvarande utveckling med höjda skatter och slöseri med skattebetalarnas pengar innebär att stockholmarna tvingas betala mer i skatt utan att mer pengar går till jobbskapande åtgärder, miljö, skola eller välfärd. Denna utveckling lovar vi att stoppa.

Politiskt ledarskap handlar om att förena ansvar för en stabil ekonomi med kloka prioriteringar där det gör mest nytta. En stabil ekonomi är ett medel för att säkerställa att inte vår gemensamma välfärd – förskola, skola och äldreomsorg – ska utsättas för nedskärningar på grund av budgetunderskott. Det är bara med robusta finanser som grund som välfärden får stabila förutsättningar och kan utvecklas för framtiden.

Stockholm ska vara en ekonomiskt hållbar storstad för framtiden. Staden ska ha en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser, och skattemedlen ska användas effektivt till största nytta för stockholmarna. Stadens förvaltning ska vara effektiv och organisationen ska anpassas för att kostnadseffektivt och med hög kvalitet leverera vad stockholmarna har rätt att förvänta sig.

#### **Stockholm behöver ett maktskifte för att möta framtidsutmaningarna**

Stockholm är idag en av de fem snabbast växande regionerna i Europa. Vi ser med stor glädje på att fler vill bidra till utvecklingen av vår huvudstad. Stockholm är möjligheternas stad men kantas också av stora utmaningar som inte kommer att lösas av den nuvarande majoriteten ledd av Socialdemokraterna. Det krävs ett maktskifte för att bygga ett hållbart Stockholm och möta några av stadens största samhällsutmaningar: jobben, tryggheten, bostadsbristen och kvaliteten i skolan.

#### **Fler människor ska försörja sig genom eget arbete**

Framgångsrikt företagande skapar tillväxt som kommer alla till del. Stockholm ska ha Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. Stockholms roll som huvudkontorsekonomi ska stärkas. Förutsättningarna att starta och driva företag ska förbättras och staden ska vara tillåtande, tillmötesgående, opartisk och rättvis i kontakter med såväl små som stora företag. Företagandets villkor och företagets betydelse för att skapa välstånd och arbetstillfällen ska vägleda stadens beslutsfattande. Alla jobb behövs, enkla som högkvalificerade.

Stockholm ska vara en stad präglad av mångfald. Blandningen av människor från olika delar av världen är positiv och berikande och stärker Stockholm som internationell storstad. I Stockholm ska vägen till arbete och kunskaper i svenska vara kort och människor ska vara självförsörjande, oavsett ursprung. Det ska vara lätt för företag baserade i Stockholm att rekrytera utländsk arbetskraft och Stockholm ska upplevas som en attraktiv och lättillgänglig stad att flytta till för att arbeta eller studera, såväl kortare som längre perioder. Staden ska aktivt verka för att underlätta för livslångt lärande och sänka trösklar in på arbetsmarknaden genom såväl utbildningsinsatser som enklare arbeten.

Försörjning genom eget arbete är avgörande för möjligheten att leva ett självständigt liv och förverkliga sina livsdrömmar. Stockholms arbetsmarknad är stark, men också i Stockholm är arbetslösheten märkbart högre bland utrikes födda – särskilt kvinnor – än bland inrikes födda. Vi kommer att gå till val på att halvera andelen som lever på försörjningsstöd i utsatta stadsdelar till 2025. Fler jobb ska skapas i nya och växande företag genom ett bättre företagsklimat och lägre skatter. Genom att införa inträdesjobb, som innebär att 30 procent av arbetstiden går åt till att lära sig jobbet och lönen därför uppgår till 70 procent av ingångslönen, sänker vi trösklarna in på arbetsmarknaden för dem som står långt ifrån. Fler kan göras anställningsbara genom en utbyggd vuxenutbildning och införande av vuxpeng för alla som är i behov av kompetensutveckling. Kompetensutvisningarna, som drabbar företag i Stockholm hårt, måste upphöra. Arbetskraftsbristen inom vissa yrken ska motverkas genom att underlätta för arbetskraftsinvandring och genom en bättre tillgång till bostäder.

#### **Trygghet ska råda i hela staden oavsett bostadsadress**

Vi kommer aldrig att acceptera att människor i delar av Stockholm får sin frihet begränsad på grund av otrygghet. Vi vill till 2025 halvera den upplevda otryggheten i de stadsdelar där otryggheten är som störst. På otrygga platser där statens polisåtaganden inte räcker till ska vi genom fler kommunala ordningsvakter med utökade befogenheter och fler trygghetskameror återställa tryggheten. Vi vill återinföra nolltolerans mot klotter, skadegörelse och nedskräpning och inrätta en central trygghetsjour i områden där det behövs dit boende kan vända sig för att få hjälp av lokala ordningsvakter dygnet runt. Vi vill utveckla stadens

trygghetsskapande arbete och i samverkan med civilsamhället, företag och övriga aktörer genomföra lokal platssamverkan för att utveckla attraktiva och trygga stadsdelar i hela Stockholm. Vi vill också att staden ska vara pådrivande gentemot statsmakterna för att stärka rättsstatens närvaro med polis, åklagare, domstolar och socialtjänst.

Det ska finnas ett starkt skydd mot våld i nära relationer, frihet från hedersförtryck och rätt för varje person att fritt få välja hur och med vem han eller hon ska leva. Stockholm ska vara en fristad för människor som söker acceptans för sin livsstil, sina åsikter, sin kultur eller sin tro. I vårt Stockholm råder det nolltolerans mot diskriminering. Stockholm ska vara en öppen stad som bejakar människors olikhet och mångfald. Såväl alla invånare som anställda i Stockholms stad ska bli bemötta med respekt och kunskap oavsett etnicitet, kön, ålder, religion, sexuell läggning eller funktionshinder.

#### **Fler tillgängliga bostäder och ökad rörlighet på bostadsmarknaden**

Ett växande Stockholm ställer krav på att byggnader, transporter och systemlösningar utformas så att de minskar klimatbelastningen. Det är i täta städer med urbana miljöer som det finns goda förutsättningar för hållbara energisystem och transporter. Stadens eget miljöarbete i samarbete med invånare, näringsliv, akademi, organisationer och myndigheter ska göra Stockholm till en stad som visar möjligheterna med att växa och skapa tillväxt och goda livsmiljöer och samtidigt minimera miljöpåverkan. Stadens krav på hållbarhet ska utmana andra och leda till innovationer och nya jobb.

Stockholm ska byggas attraktivt, hållbart och tätt och ha utrymme för både äldre och modern arkitektur och samtidigt minska klimatpåverkan. För att fler ska få möjlighet att flytta dit de vill räcker det inte enbart med att bygga fler bostäder och regelförenklingar för nyproduktionen. Även rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet behöver öka genom slopad flyttskatt, skattebefriad andrahandsuthyrning och en ansvarsfull gradvis infasning av mer marknadsanpassad hyressättning, där läget får en större påverkan på hyresnivån och boende kan kompenseras genom justerade bostadsbidrag. Trots att Socialdemokraterna lovade att bygga billiga hyresrätter har de hittills inte kunna infria det löftet. Vi vill istället skapa förutsättningar för fler byggaktörer att bygga hyresrätter med lägre hyra.

#### **Fler elever med gymnasiebehörighet och stärkt kunskapsfokus i skolan**

Kunskap är en enskild människas viktigaste redskap för att växa och fatta självständiga beslut. Utbildning bryter barriärer och öppnar nya vägar. Bildning och kunskap stärker den enskildes egenmakt, förmåga att orientera sig i samhället och fatta egna, självständiga beslut. I Stockholm ska varje elev nå sin fulla potential genom att Stockholms skolor ska vara de bästa i Sverige och bland de bästa i OECD. Förskolorna i Stockholm ska hålla en hög pedagogisk kvalitet och ge stadens barn trygghet och stimulerande utveckling tidigt i livet.

En lyckad skolgång är den bästa försäkringen mot framtida utanförskap. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få möjligheter att lyckas. På så vis är skolan ett av de enskilt viktigaste verktygen för att möjliggöra klassresor och öka den sociala rörligheten. Skolorna måste därför få tillräckliga resurser för att fullfölja sitt uppdrag. Vi går till val på att halvera andelen elever i skolor i utsatta stadsdelar utan gymnasiebehörighet till 2025, genom stärkt kunskapsfokus i skolan. Otrygghet och stök drabbar hårdast de elever som har sämst förutsättningar. Därför vill vi införa nolltolerans mot kränkningar och stök som stjälar tid från undervisningen. Genom tidiga insatser ska elever i behov av särskilt stöd upptäckas tidigt och snabbt ges adekvat stöd för att kunna tillgodogöra sig sin skolgång. Vi vill införa aktivt skolval, utöka undervisningstiden, bygga ut lovskolan och införa en möjlighet till lördagsskola också i grundskolan. Skickliga lärare och skolledare ska attraheras till hela staden genom att vi skapar fler karriärvägar för lärare och etablerar filialer till attraktiva skolor i ytterstaden. Vi är positivt inställda till friskolor som vill bidra till att göra skillnad för Stockholms elever.

#### **Stockholm behöver och förtjänar ett nytt politiskt ledarskap**

Vi tror på Stockholm och har en gemensam politik för att bygga Stockholm starkare på 2020-talet. Vi drivs av en övertygelse om att Stockholm har en större potential att vara möjligheternas stad för alla människor som bor här och söker sig hit. Vår politiska mission är



att genomföra de reformer och fatta de beslut som är nödvändiga för att frigöra Stockholms potential inför framtiden. Vi drivs av en gemensam vilja att bygga vidare på Stockholms många styrkor och inte ducka för de utmaningar som Stockholm samtidigt står inför. Därför deklarerar vi vår gemensamma politiska inriktning och därför kommer vi tillsammans att söka stockholmarnas förtroende i valet den 9 september 2018.

### **Kommunstyrelsen**

**Reservation** anfördes av Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson, Cecilia Brinck, Dennis Wedin och Johanna Sjö (alla M) och Lotta Edholm (L) med hänvisning till Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

**Ersättaryttrande** gjordes av Karin Ernlund (C) och Erik Slottner (KD) med hänvisning till Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

## Ärendet

Samtliga nämnder har med utgångspunkt från kommunfullmäktiges budget 2018 inkommit med budget och verksamhetsplan för 2018. Som ett led i kommunstyrelsens uppsiktsplikt har stadsledningskontoret granskat nämndernas verksamhetsplaner. Nämnderna har, med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena, fastställt verksamhetspecifika mål, nämndindikatorer och aktiviteter.

I nämndernas verksamhetsplaner görs även framställningar om om- slutningsförändringar av nämndens budget. Vissa nämnder har även begärt budgetjusteringar, vilka behandlas i detta ärende, enligt bilaga 2.

I föreliggande ärende gör stadsledningskontoret en bedömning av uppfyllelse av verksamhetsområdesmålen för det innevarande året. Bedömningen utgår från hur nämnderna och styrelserna, i sina verksamhetsplaner, beskriver att de kommer arbeta under året för att bidra till måluppfyllelse.

## Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret i samråd med Stockholms Stadshus AB.

## Stadsledningskontoret

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Ärendet ”Avstämning av mål och budget för 2018” innehåller stadsledningskontorets analys, synpunkter och förslag utifrån granskning och uppföljning av nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsplaner med budget för 2018. Analysen innefattar måluppfyllelse samt identifierade oönskade händelser utifrån nämndernas väsentlighets- och riskanalyser. Måluppfyllelse avser helåret 2018 under förutsättning att nämndernas och bolagsstyrelsernas planerade aktiviteter och åtgärder genomförs.

Stadsledningskontoret bedömer att kommunkoncernen, inbegripande både stadens nämnder och bolagsstyrelser, kommer att kunna uppfylla samtliga kommunfullmäktiges inriktningsmål under 2018. Detta förutsatt att nämnder och bolagsstyrelser höjer ambitionsnivån och vidtar åtgärder i enlighet med uppmaningar och anmodanden i bilaga 4.

Stadsledningskontorets samlade prognos för kommunkoncernens måluppfyllelse utifrån nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsplaner redovisas i tabellen nedan. Fördjupande analys och förklaring till målbedömning redovisas i respektive måltext senare i ärendet.

Tack vare nämndernas målmedvetna arbete med att uppnå en ekonomi i balans under de senaste åren, finns det goda förutsättningar för en ekonomi i balans även under 2018.

| <b>KFs inriktningsmål/verksamhetsområdesmål</b>                 | <b>Kommunkoncernen<br/>Stockholms stad</b> |
|---|--|
|   |  |
| <b>1. Ett Stockholm som håller samman</b>                       | Uppfylls helt                              |
| 1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor   | Uppfylls helt                              |
| 1.2 Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla | Uppfylls helt                              |
| 1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar      | Uppfylls helt                              |

|  |               |
|--|---------------|
| 1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo  | Uppfylls helt |
| 1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla                                 | Uppfylls helt |
| 1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande   | Uppfylls helt |
| 1.7 Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet  | Uppfylls helt |
| <b>2. Ett klimatsmart Stockholm</b>  | Uppfylls helt |
| 2.1 Energianvändningen är hållbar  | Uppfylls helt |
| 2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade  | Uppfylls helt |
| 2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning  | Uppfylls helt |
| 2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva  | Uppfylls helt |
| 2.5 Stockholms miljö är giftfri  | Uppfylls helt |
| 2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund  | Uppfylls helt |
| <b>3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm</b>  | Uppfylls helt |
| 3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion   | Uppfylls helt |
| 3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad  | Uppfylls helt |
| 3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva   | Uppfylls helt |
| 3.4 I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet   | Uppfylls helt |
| 3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar  | Uppfylls helt |
| <b>4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm</b>  | Uppfylls helt |
| 4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika   | Uppfylls helt |
| 4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor  | Uppfylls helt |
| 4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering                 | Uppfylls helt |
| 4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention | Uppfylls helt |
| 4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld  | Uppfylls helt |
| 4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla  | Uppfylls helt |
| 4.7 Stockholm är en demokratisk stad där medborgarna har inflytande  | Uppfylls helt |

### Stadens styrmodell

Med utgångspunkt i ”Vision 2040 – Ett Stockholm för alla” kommer Stockholms stad arbeta utifrån de fyra inriktningsmålen *Ett Stockholm som håller samman*, *Ett klimatsmart Stockholm*, *Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* under tiden fram till och med 2018.

All planering och uppföljning sker i enlighet med stadens styrmodell, integrerat system för ledning och styrning av verksamhet och ekonomi (ILS). Stadens styrmodell innebär att kommunfullmäktige i budget fastställer ett antal inriktningsmål, som på sikt ska leda till att uppnå stadens vision, ”Vision 2040 - Ett Stockholm för alla”. Inriktningsmålen är

verksamhetsövergripande och har ett tidsperspektiv som motsvarar mandatperioden. I budgeten för varje år fastställer kommunfullmäktige mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter. Indikatorerna mäter målpåfyllelsen för varje år och för varje indikator fastställer kommunfullmäktige ett årsmål. Nämnderna och styrelserna konkretiserar kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena genom nämnd-/bolagsmål.

### **Justering av indikatorer och nyckeltal**

Kommunfullmäktiges indikatorer fastställdes i budget för 2018. Stadsledningskontoret har för avsikt att i tertiärrapport 2 föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att besluta om förändringar av indikatorer, årsmål och nyckeltal i enlighet med bilaga 3. Stadens nämnder uppmanas och stadens bolagsstyrelser anmodas att se över sina årsmål utifrån de, i detta ärende föreslagna, justerade indikatorerna och i förekommande fall ta fram nya värden och redovisa dessa i tertiärrapport 1. Nämnder och bolagsstyrelser som inte har angett årsmål eller har årsmål som ska justeras ska redovisa dessa i tertiärrapport 1.

### **Nämndernas interna kontroll**

Stadsledningskontoret har påbörjat ett arbete med att förtydliga tillämpningsanvisningarna avseende nämndernas arbete med internkontroll. Nämnderna ska i sin väsentlighets- och riskanalys beskriva och identifiera de processer som är avgörande för att verksamheten ska fungera och målen nås. I väsentlighets- och riskanalysen identifieras och värderas oönskade händelser som hotar processen eller målet. Utifrån väsentlighets- och riskanalysen väljer sedan nämnderna vilka oönskade händelser som ska följas upp i den interna kontrollplanen.

I plan för internkontroll 2018 är det obligatoriskt för samtliga nämnder att identifiera avgörande processer och oönskade händelser gällande tre områden:

- Oegentligheter
- IT-säkerhet
- Följsamhet av ingångna avtal

Stadsledningskontoret konstaterar att merparten av nämnderna har identifierat och beskrivit avgörande processer som relaterar till de obligatoriska områdena. De nämnder som inte gjort detta uppmanas att till tertiärrapport 1 göra det. Processerna ska dokumenteras både i nämndens väsentlighets- och riskanalys samt plan för internkontroll.

Av tillämpningsanvisningarna för intern kontroll framgår att nämndens plan för internkontroll ska beskriva åtgärder, löpande kontroller och metod för uppföljning/kontroll av de löpande kontrollerna. Stadsledningskontoret noterar att flera nämnder inte har dokumenterat åtgärder för att förebygga identifierade oönskade händelser. De nämnder som inte gjort detta uppmanas att till tertiärrapport 1 att göra detta i sin väsentlighets- och riskanalys.

### **Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser**

I kommunfullmäktiges budget för 2018 gavs gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Direktiven rör bland annat prioriterade områden där det finns ett särskilt stort behov av utvecklade processer och samverkan mellan flera av stadens nämnder och bolagsstyrelser. De prioriterade områdena där samverkan är extra viktigt är i arbetet för en trygg och säker stad, bostadsförsörjning, en hållbar stadsutveckling, mottagande av nyanlända, arbetsmarknad och näringsliv, i arbetet med mänskliga rättigheter och för en effektiv verksamhet.

I avsnittet nedan anges en sammanfattning av områden där stadens nämnder och bolagsstyrelser kommer att utveckla sin samverkan. Arbetet beskrivs utförligare under respektive mål.

### ***Exempel på samverkan***

Samverkan är en grundpelare i genomförandet av stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsprogram. Nämnderna har, utifrån lokala analyser och prioriteringar, beslutat om

lokala program för att bidra till stadens arbete för ett sammanhållet Stockholm. I verksamhetsplanerna redogör flertalet nämnder och bolagsstyrelser för på vilket sätt de kommer att bidra till nämndernas lokala utvecklingsarbete.

Stadsbyggnadsnämnden har tillsammans med berörda nämnder gemensamma möten för planering av stadsövergripande projekt. Den gemensamma produktionsplaneringen sker i nära samverkan med berörda nämnder och stadens särskilda bostadssamordnare på stadsledningskontoret. Ytterligare ett gott exempel på samverkan är ledstången som används i projekt som berör de tekniska nämnderna inklusive miljö- och hälsoskyddsnämnden. Under verksamhetsåret ska nämnden exempelvis samverka för att stärka lokala centrum, möjliggöra boenden för individer som står långt ifrån bostadsmarknaden samt tillsammans med berörda nämnder utveckla ett socialt investeringsperspektiv i översiktsplanens fokusområden. Utöver detta sker en fortlöpande samverkan kring planering och investering i gemensam service som platser för idrott, fritid och kultur samt förskolor och skolor där nämnden aktivt deltar i SAMS, samordnad grundskoleplanering i Stockholms stad.

För att långsiktigt förbättra den sociala hållbarheten och ge möjlighet för människor att mötas, uppleva och själva forma sina liv, samarbetar fastighetsnämnden med olika stadsdelsnämnder och facknämnder för att utveckla och skapa miljöer som rör kultur, idrott och rekreation. Samarbetet innebär också planering för av nya förskolor, skolor med idrottsytor, lekplatser med parklekslokaler.

Idrottsnämnden ska prioritera och planera för nya anläggningar med utgångspunkt i de framtagna strategierna i den långsiktiga investeringsplanen och i de prioriterade målgrupperna i det idrottspolitiska programmet. Nämnden bevakar att idrottsytor tas med i stadsplaneringen i ett tidigt skede. I samarbete med fastighetsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB, Skolfastigheter i Stockholm AB, samplaneras idrottshallar för att både tillgodose skolans och föreningslivets verksamheter. Skolidrottshallar ska tillgängliggöras i idrottsnämndens bokningssystem och på sikt omfatta samtliga hallar där det finns behov.

Genomförandet av stadsutvecklingsplaner och investeringar kräver samverkan och kommunikation mellan nämnder och samarbetet ger ofta goda synergier. Exempel på insatser där kulturen är en viktig beståndsdel är trygghets- och säkerhetsåtgärder, mottagandet av nyanlända, hållbar stadsutveckling och lokalfrågor.

Kulturnämndens utveckling av samlingslokaler och mötesplatser fortsätter. I samarbete med stadsdelsnämnderna ska rutiner utvecklas för samarbeten kring nya lokala kulturhus. Kulturnämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden och SISAB tillgängliggöra minst en ny skollokal för föreningslivet per stadsdelsnämndsområde. En modell för uthyrning av skollokaler och idrottslokaler ska också utformas. Kulturnämnden ska i samarbete med Skärholmens stadsdelsnämnd och idrottsnämnden klarlägga förutsättningarna för ett allaktivitetshus i Skärholmen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer att inleda samverkan med utbildningsnämnden under 2018 för att utreda på vilket sätt miljö- och hälsoskyddsnämnden kan stötta i att utveckla lärandet för hållbar utveckling i stadens skolor. Vidare ska en handlingsplan för mikroplaster tas fram under året fram i samverkan med berörda nämnder och styrelser. Planens huvudsakliga syfte är minskad spridning av mikroplaster till vattenmiljön i Stockholm. I arbetet ingår kartläggning av källor som orsakar spridning av mikroplaster i Stockholm samt framtagande av förslag till åtgärder. Miljö- och hälsoskyddsnämnden avser även att bidra med sin kompetens kring ekologiska livsmedel och klimatpåverkan av mathantering till utbildningsnämnden och kommunstyrelsen i arbetet med uppdraget att revidera riktlinjerna för måltider i staden skolor.

För att säkerställa effektiv drift och underhåll i framtiden ska trafiknämnden delta i samtliga stora och strategiska exploateringsprojekt från ett tidigt skede.

Inom stadens välfärdsverksamheter bedrivs en aktiv samverkan mellan stadens nämnder och bolag samt med civilsamhälle och övriga offentliga aktörer. Exempelvis har arbetsmarknadsnämnden utvecklat samverkan för att fullgöra sina uppdrag och nå sina mål. I sin verksamhetsplan lyfter nämnden fram att samverkan med stadsdelsnämnderna är av

avgörande betydelse kopplat till många av nämndens kärnuppdrag. Utbildningsnämnden och socialnämnden är centrala samverkansparter för arbetsmarknadsnämnden och en gemensam utvecklingsgrupp mellan dessa tre nämnder har inrättats för att arbeta med gemensamma budgetuppdrag och fortsatt stärka samverkan.

Utbildningsnämnden planerar att genomföra ett brett spektrum av samverkansinsatser. Bland annat ska nämnden i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utarbeta en modell för en sammanhållen utbildningsväg för nyanlända i övre tonåren. Vidare ska samarbeten för yrkesförberedande studier för nyanlända inom vuxen- och gymnasieutbildning undersökas. Arbetet inom Samordnad skolplanering i Stockholm fortsätter och utvecklas för att kunna bistå stadsdelsnämnderna i deras långsiktiga planering av förskolelokaler. Nämnden kommer stödja stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen i arbetet med stadsövergripande riktlinjer för förskoleplaneringen. Vidare kommer nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna och SISAB fortsätta arbetet för en hållbar skolutveckling i Järva i allmänhet och i Rinkeby i synnerhet.

Kulturnämnden kommer tillsammans med Stockholm Business Region AB ta fram en handlingsplan för hur staden kan stödja framväxten av de kreativa näringarna.

Kulturnämnden ska även samarbeta med arbetsmarknadsnämnden för att erbjuda stadsdelsnämnderna ett nytt kulturarvsorienterat koncept för feriearbete.

Kyrkogårdsnämnden samverkar med arbetsmarknadsnämnden genom att erbjuda platser för personer som står långt från arbetsmarknaden, exempelvis förmedling av platser till Jobbtorg.

Trafiknämnden arbetar för att utveckla samverkan med stadens företag, särskilt i de sju prioriterade stadsdelsnämnderna, till exempel genom att aktivt delta i lokala näringslivsråd och företagarföreningar. Nämnden deltar även i det arbete som bedrivs av Stockholm Business Region AB med att utveckla dessa forum. Befintlig samverkan med företagsgrupper ska fortsätta under året, till exempel inom ramen för Fokus Skärholmen, samt i arbetet med att minska illegal affischering, illegala upplåtelse, skräpdumpning m.m. som sänker stadens attraktivitet. Samverkan med näringslivet är dessutom en förutsättning för det fortsatta arbetet med bland annat Levande Stockholm, utvecklingen av City och med att förbättra leveranstrafiken.

Även stadsdelsnämnderna arbetar för att utveckla den lokala samverkan med aktörer från näringslivet och civilsamhällena i syfte att skapa förutsättningar för jobb, integration samt social hållbarhet. För att stimulera till att starta fler företag och skapa fler arbetstillfällen i stadsdelsområdet arbetar till exempel Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd utifrån den plan som antogs våren 2016. Planen omfattar att träffa företagarråden i stadsdelsområdet tre gånger per år, uppdelat på geografiska områden, och att anordna en näringslivsmässa per år. Nämnden ska också främja nyföretagande och start-up verksamheter i första hand med betoning på nyanlända. Även Farsta stadsdelsnämnd ska utveckla samverkan med Start Up Stockholm. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd ska utveckla sin samverkan med det lokala näringslivet i frågor som rör bland annat trygghet och stadsmiljö men även angående mottagandet av nyanlända invånare. Samverkan med lokalt näringsliv har sin utgångspunkt i Stockholm Business Region AB:s lokala tillväxtanalyser. Östermalms stadsdelsnämnd ska inrätta ett lokalt näringslivsråd som ska ge utökade kontakter och förbättrat informationsutbyte med förvaltningen och nämnden. Under 2018 kommer nämnden även att utse en näringslivssamordnare för att underlätta kontakterna och stärka kommunikationen. I uppdraget ingår att se över hur nämnden kan stimulera företag i området att öka sitt sociala engagemang och ansvarstagande.

## **Ett Stockholm som håller samman**

Stockholm är en stad som får alla att växa. Här har alla barn och vuxna framtidstro och möjligheter att förverkliga sina liv. Stockholm är en sammanhållen stad som sjuder av liv och rörelse i alla stadens delar. Den offentliga välfärden är en grund för livskvalitet och trygghet för stockholmarna under livets alla skeden.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsplanerna för 2018 sammantaget innebär att inriktningsmålet kommer att uppfyllas helt under förutsättning att nämnderna och bolagsstyrelserna åtgärdar kommunstyrelsens uppmaningar/anmodanden. Bedömningen baseras på att samtliga sju underliggande årsmål för verksamhetsområdet bedöms uppfyllas helt. *Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor*

Alla barn ska ha lika goda möjligheter oavsett bakgrund. Stadens verksamheter ska bidra till att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans och därigenom värnar barnets rättigheter. Satsningar på att ytterligare höja och värna kvaliteten i skola och förskola är grundläggande för att uppnå målsättningen.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges 13 indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 26 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten av dessa även har tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Stadsledningskontoret konstaterar att jämställdhetsanalyser och åtgärder för att minska skillnaderna mellan pojkar och flickor behöver utvecklas för indikatorerna *Andel elever i årskurs 6 som uppnått målen i alla ämnen, Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen* samt *Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan*. I jämställdhetsanalysen ska socioekonomiska parametrar ingå. I Utbildningsnämnden uppmanas att till tertialrapport 1 komplettera med vilka åtgärder de ska vidta för att nå målen för både flickor och pojkar.

Stadsledningskontoret vill särskilt uppmärksamma att flera stads-delsnämnder har tagit fasta på målformuleringen och redovisat insatser och aktiviteter som bidrar till målet i ett bredare perspektiv än endast genom förskoleverksamheten. Flera nämnder beskriver samverkan med socialtjänst, polis, skola och civilsamhället. Södermalms stadsdelsnämnd stärker arbetet med nämndmål *Barns livschanser är jämlika*. Inom ramen för målet omnämns arbetet med att skapa lika uppväxtvillkor för barn oavsett bakgrund. Föräldrar till barn i åldrarna 3-12 år ska ges möjlighet att delta i ABC-föräldrastöd. Hässelby-Vällingbys stadsdelsnämnd stärker sitt arbete med nämndmål *Flickor och pojkar har stöd att uppnå behörighet till gymnasiet*. Inom ramen för detta omnämns arbetet med social hållbarhet, mentorsverksamhet och samverkan i närsamhället som viktiga åtgärder för att stödja goda studieresultat.

Flera facknämnder har också utvecklat sina analyser och beskrivningar av hur deras verksamhet bidrar till att alla barn i Stockholm ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor. Stadsledningskontoret vill särskilt lyfta fram idrottsnämnden som fortsätter arbetet för att öka den fysiska aktiviteten i områden där andelen ungdomar som idrottar eller motionerar är låg. I arbetet samverkar idrottsnämnden bland annat med flera stadsdelsnämnder utifrån de lokala utvecklingsprogrammen, vilket stadsledningskontoret ser positivt på.

Av stadens bolag har Svenska Bostäder och SISAB en mer omfattande beskrivning av hur de bidra till att målet nås. Svenska Bostäder arbetar löpande med olika aktiviteter som stödjer måluppfyllelsen bland annat genom metodutvecklingsarbete tillsammans med Rädda Barnen i Järva, aktiviteter under sommarlov och samarbete med skolor kring jobbskuggning. SISAB arbetar för att tillhandhålla en bra inom- och utomhusmiljö till alla oavsett var en förskola eller skola är placerad i staden.

### **Förskola**

För verksamheten förskola bedömer stadsledningskontoret att målet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges sex indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Alla stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har utvecklat nämndmål samt utvecklat nämndindikatorer och aktiviteter som stödjer uppfyllelsen av verksamhetsområdesmålet utifrån förskoleperspektivet.

Alla stadsdelsnämnder beskriver ett omfattande arbete inom förskolan och för barnen i

verksamheten som bidrar till måluppfyllelsen. Exempelvis beskriver Farsta stadsdelsnämnd hur de i verksamheten lägger vikt vid att digitaliseringens möjligheter kommer alla barn till del och att man arbetar med att lära ut grunderna i kodning och programmering.

### **Grund- och grundsärskola, Fritidshem samt Gymnasie- och gymnasiesärskola**

För verksamheterna grund- och grundsärskola, fritidshem samt gymnasie- och gymnasiesärskola bedömer stadsledningskontoret att målet kommer att uppnås helt under 2018. Resultaten i Stockholms stads skolor uppvisade 2017 vissa förbättringar, bland annat för indikatorerna *Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen* samt *Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund*.

Under 2017 har Stockholms stad uppvisat förbättringar i skolresultaten, vilket har inverkan på stadsledningskontorets bedömning av måluppfyllelsen. Samtidigt är måluppfyllelsen i hög grad beroende av att de strategier och åtgärder som beskrivs i utbildningsnämndens verksamhetsplan ger resultat. Strategierna innefattar bland annat ett strukturerat och förebyggande arbete för att identifiera skolor i behov av stöd. Utbildningsnämnden beskriver att de genom att följa indikatorer över utvecklingen i respektive stadsdelsområde och varje skola ska sätta in rätt åtgärder vid en negativ utveckling. Chefer i hela organisationen är ansvariga för att tidigt signalera och vidta åtgärder vid en negativ utveckling av skolans resultat. Utbildningsnämnden beskriver även att de fortsätter utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, bland annat genom att utveckla uppföljningen av och stödet till alla skolor, vilket stadsledningskontoret ser positivt på. Stadsledningskontoret bedömer att utvecklingen av dessa arbetssätt är av central betydelse för att uppnå en hållbar, positiv resultatutveckling.

Arbetet med att öka likvärdighet mellan skolorna lyfter utbildningsnämnden som en utmaning, bland annat då skolsegregationen är beroende av segregationen i samhället. Utbildningsnämnden ser dock möjligheter att fortsätta utveckla arbetet för mer heterogena elevsammansättningar i skolorna. Nämnden fortsätter överväga alternativ gällande hur skolororganisationen ska se ut samt hur och var nya skolor ska byggas. Beslutet att förlägga förberedelseklasser för nyanlända elever i årskurs 7-9 till innerstaden och närförort är även ett steg i denna riktning. Den viktigaste strategin för att minska skolsegregation och öka likvärdigheten i gymnasiet är att utöka antalet gymnasieplatser i innerstaden och att sträva efter ett allsidigt utbud av program. Hösten 2018 öppnar Stockholms största gymnasieskola, Anna Whitlocks gymnasium, på Kungsholmen.

### *Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla*

För att förebygga sociala problem ska stadens verksamheter fokusera på det förebyggande arbetet och tidiga insatser. Den sociala barn- och ungdomsvården och missbruksvården ska förstärkas och socialsekreterarnas arbetssituation förbättras. Insatser mot hemlöshet ska stärkas och stadens handlingsplan för utveckling av socialpsykiatri ska genomföras. Stadens socialtjänst ska vara hållbar, jämställd, tillgänglig och likvärdig.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges årsmål helt och bedöms som rimliga. Av 32 nämnder har 25 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Stadsledningskontoret konstaterar att analys och åtgärder för att minska skillnaderna mellan pojkar och flickor avseende *Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats*) saknas vid ett flertal nämnder. Stadsdelsnämnderna Bromma, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Norrmalm, Spånga-Tensta, Södermalm och Älvsjö uppmanas att utveckla jämställdhetsanalyser och föreslå åtgärder för att minska skillnaderna mellan pojkar och



flickor, till tertialrapport 1. Stadsledningskontoret konstaterar att utfallet för indikatorn *Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk* visar på en positiv trend med fler ärenden som avslutas enligt plan. Däremot saknas en jämställdhetsanalys och åtgärder för att minska skillnaden mellan kvinnor och män. Stadsdelsnämnderna Bromma, Farsta, Kungsholmen och Norrmalm uppmanas att utveckla en jämställdhetsanalys och föreslå åtgärder för att minska skillnaderna mellan kvinnor och män till tertialrapport 1.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns risker som kan påverka måluppfyllelsen för kommunfullmäktiges mål inom verksamheten. Bristen på lämpliga bostäder riskerar att bidra till en ökad bostadslöshet. Målgrupper som skulle klara sig utan socialtjänstens stöd faller inom begreppet "hemlösa", vilket snarare handlar om brist på lämpliga bostäder än hemlöshet kopplad till social utsatthet. Stadsdelsnämnderna har gemensamt under 2017 identifierat stadens största utmaningar inom verksamhetsområdet. Samtliga stadsdelsnämnder uppmanas att komplettera sin väsentlighets- och riskanalys med dessa utmaningar.

Staden prioriterar och genomför en rad olika aktiviteter under året som bedöms bidra positivt till utvecklingen av stadens socialtjänst. Nämnderna fortsätter att utveckla samverkan som är en nyckelfaktor för att hantera de utmaningar som socialtjänsten möter bland annat genom att utveckla barn- och föräldraperspektivet i vuxenhandläggningen. Det förebyggande och uppsökande arbetet för att tidigt upptäcka barn och unga i riskzon prioriteras och samverkan med övriga aktörer är en förutsättning för att lyckas med uppdraget. Socialnämnden fortsätter att förstärka den sociala barn- och ungdomsvården genom att utöka förstärkningsteamet.

Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019 är utgångspunkt för de insatser som nämnderna erbjuder personer som lever i eller riskerar hemlöshet. Samverkan med bostadsbolagen, frivilligorganisationer, satsning på bo-lotsar och hemlöshetsamordnare bidrar till att förhindra vräkning och hemlöshet. Fler boendelösningar för äldre hemlösa ska utvecklas i syfte att inga personer över 65 ska hänvisas till härbärgen och akutboenden. Nämnderna lyfter arbetet med att öka klienternas motivation och delaktighet inom missbruksvården. Bättre matchning av insatser samt länkning till öppenvården bidrar till att fler insatser avslutas enligt plan inom vuxna missbruk.

Samarbetet med brukar- och intresseorganisationer inom socialpsykiatri fortsätter att utvecklas och arbetet med att implementera Peer Support (där personer som själva har erfarenhet av problematiken bidrar till verksamheten) fortgår i verksamheter som rör socialpsykiatri och vuxen/missbruk.

Nämnderna utvecklar det sociala stödet för att nyanlända ska känna delaktighet och påskynda sin etablering genom stöd till bostad, studier och arbete. Det sociala stödet är ett komplement till andra generella och riktade insatser för nyanlända. Stadsledningskontoret noterar att samtliga stadsdelsnämnder har identifierat och påbörjat arbetet men vill understryka vikten av att ett anpassat stöd utvecklas och erbjuds skyndsamt så att det kommer målgruppen till del under etableringsperioden. Precis som nämnderna lyfter fram är samverkan med övriga berörda nämnder och aktörer centralt i detta arbete. Arbetsmarknadsnämnden har ett särskilt ansvar att samordna arbetet för likställighet och ändamålsenliga arbetssätt.

#### *Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar*

Stockholm ska vara en stad som håller ihop, med levande och trygga stadsdelar. Särskilt fokus ska läggas på förebyggande åtgärder mot gatuvåld och grov organiserad brottslighet. En trygghetskommission inrättas under kommunstyrelsen med syfte att samordna och utveckla verkningfulla insatser för en tryggare stad. De lokala utvecklingsprogrammen ska implementeras och engagemanget i lokalsamhället ska tas tillvara. Levande Stockholm ska utvecklas i fler delar av staden.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för en av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har

30 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse. Stadsledningskontoret kan utifrån den senaste händelseutvecklingen med flertalet skjutningar och en upplevd otrygghet runt om i staden konstatera att samtliga nämnder kommer att behöva fokusera på trygghetsarbetet och vidta relevanta och resoluta insatser under året för att nå kommunfullmäktiges mål.

För två av indikatorerna, *Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor* och *Stockholmarnas nöjdhet med rent och städad*, ligger nämndernas aggregerade årsmål strax under kommunfullmäktiges mål. Nämnderna har med få undantag satt mål som är högre än respektive nämnds utfall 2017. Södermalms stadsdelsnämnd och Bromma stadsdelsnämnds uppmanas att till tertiärrapport 1 se över nämndmålen för indikatorn *Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor* i relation till utfall 2017, då årsmålen är lågt satta i relation till utfallet.

Ett flertal nämnder har anlagt ett jämställdhetsperspektiv i analysen av verksamhetsområdesmålet, däribland majoriteten av de nämnder som har stora könsskillnader i resultaten av medborgarundersökningen. Några goda exempel är trafiknämnden, kyrkogårdsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Skärholmens stadsdelsnämnd. Övriga nämnder uppmanas att utveckla jämställdhetsanalysen i tertiärrapport 1.

Måluppfyllelse av kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdesmålet tre indikatorer förutsätter att resultaten i stadens stadsmiljöundersökning måste öka med flera procentenheter jämfört med 2017. Stadens samlade planering bedöms sammantaget stödja måluppfyllelse. Det kommer dock att krävas ansträngningar från samtliga nämnder och bolagsstyrelser för att nå uppsatta mål.

Kommunfullmäktige har avsatt 100 miljoner kronor i central medelsreserv för trygghetsinvesteringar 2018. I samband med verksamhetsplan har nio nämnder, både stadsdelsnämnder och facknämnder, ansökt om medel för trygghetsskapande åtgärder. Flera nämnder beskriver att de avser att söka medel i samband med tertiärrapport 1. Utifrån rådande trygghetssituation vill stadsledningskontoret betona vikten av att nämnderna inför tertiärrapport 1 utifrån lokala analyser överväger vilka trygghetsskapande investeringar i den fysiska miljön som bör vidtas inom det egna ansvarsområdet och återkomma med eventuell ansökning om trygghetsmedel.

Stadsdelsnämndernas trygghetsarbete fortgår och utvecklas, med utgångspunkt i de lokala utvecklingsprogrammen, och tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser. Exempelvis anordnas trygghetsvandringar tillsammans med representanter från trafiknämnden, polisen och fastighetsägarna.

Stadens bolag bidrar aktivt till det lokala trygghetsarbetet och skapandet av trygga mötesplatser. AB Familjebostäder bygger ett nytt polishus i Rinkeby, vilket är en mycket viktig satsning för ökad trygghet. AB Stockholmshem ser över utvecklingsmöjligheter för centrum och torg i anslutning till bolagets fastighetsbestånd. AB Svenska Bostäder fortsätter med hög lokal närvaro och snabba åtgärder för att bidra till ökad upplevelse av trygghet. Bolaget deltar aktivt i fastighetsägarföreningar och lokala brottsförebyggande råd. Ett exempel är föreningen "Fastighetsägare i Järva", där bolaget innehaft ordförandeposten sedan 2007.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism fortsätter att utvecklas. Kommunstyrelsen leder, genom stadens samordnare, arbetet och berörda nämnder kommer att revidera och implementera de lokala handlingsplanerna. Utbildningar kommer att genomföras och samverkan med polis och andra aktörer utvecklas för ändamålsenliga processer och arbetssätt.

Arbetet med Fokus Skärholmen och Fokus Hagsätra-Rågsved fortsätter och erfarenheter från projekten sprids både internt i staden och till externa aktörer. Fokus Skärholmens inriktning kommer under året vara på utveckling av de lokala centrumen, arbetstillfällena och lokalt näringsliv.

Förslag till ny översiktsplan behandlas av kommunfullmäktige i början av året. I översiktsplanen identifieras ett tiotal strategiska samband för en sammanhållen stad.

Exploateringsnämnden ska under året prioritera omkring fem av sambanden. I nämndens verksamhetsplan redovisas tre av dessa fem: Fagersjö-Farsta, Bredäng-Mälärhöjden och Rinkeby-Tensta-Bromsten-Solhem.

Trafiknämnden fortsätter att tillsammans med övriga berörda nämnder utveckla konceptet Levande Stockholm, med gånggator, gångfartsgator, sommargånggator och pop up-parker i flera delar av staden. Under året läggs ett särskilt fokus på barns behov av lek och rörelse, samt på inkluderandet av kultur i det offentliga rummet. Utifrån utvärderingen av de aktiviteter som planeras för vintern 2017/2018 ska en plan tas fram för hur Stockholm kan bli en mer attraktiv vinterstad.

#### *Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo*

Målet 140 000 nya bostäder till 2030, kompletteras med etappmålet 80 000 bostäder 2014-2025. Fokus är klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Långsiktigt hållbara stadsmiljöer bidrar till jämlika förutsättningar för stockholmarna. Stadsplaneringen ska ta hänsyn till viktiga grönområden och ekosystemtjänster och genomsyras av barn- och jämställdhetsperspektiv.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges nio indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 24 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Behovet av bostäder är fortsatt högt, men läget på bostadsmarknaden har under en period varit osäkert. Konjunkturutvecklingen utgör en risk för måluppfyllelsen, framför allt avseende antalet påbörjade bostäder. Även förändringar i regelverk, exempelvis avseende amortering, kan påverka efterfrågan på bostäder. På längre sikt kan möjligheterna att nå uppsatta produktionsmål för markanvisningar och detaljplaner påverkas, och även ekonomin i projekten. Genom att en större del av produktionen riktas mot hushåll med lägre köpkraft, vilket är i linje med kommunfullmäktiges intentioner, kan basen för efterfrågan öka. Detta ställer stora krav på att exploateringsnämnden arbetar aktivt med att pressa utgifterna i investeringsprojekten i syfte att bibehålla stadens långsiktiga ekonomiska förmåga att upprätthålla en hög takt i bostadsbyggandet och den kringsservice som följer.

Nämnderna planerar ett flertal aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen.

Arbetet med konceptet Stockholmshuset fortsätter, i samarbete mellan stadens nämnder och bolagsstyrelser samt entreprenörer. Det första spadtaget för Stockholmshuset skedde i Rågsved i slutet av 2017. Under 2018 väntas ytterligare ett antal Stockholmshuset byggstartas.

Under 2018 ska 1 882 personer anvisas till Stockholm, en tredjedel av dem förväntas vara kvotflyktingar. Socialnämndens årsmål för indikatorn *Antal anvisade bostäder till nyanlända* är 750 stycken. Kommunstyrelsen har en pådrivande roll i stadens arbete att ta fram både tillfälliga boendelösningar och mer långsiktiga genomgångsbostäder för de som på kort sikt inte lyckas etablera sig på bostadsmarknaden. Lösningar kommer bland annat att ske genom ombyggnationer, nyproduktion av modulhus och förmedling av korttidskontrakt.

Socialnämnden kommer att kartlägga behovet av bostäder för grupper inom individ- och familjeomsorgen som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för. Socialnämnden kommer också att tillsammans med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB utreda förvaltningsrutiner och användning av stadens försöks- och träningslägenheter med syfte att underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden. Prioriterade målgrupper är barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden, kvinnor och personer 65 år och äldre i hemlöshet.

Under året kommer en ny modell för planering av bostäder med särskild service att införas i syfte att säkerställa en högre måluppfyllelse. Socialnämnden ansvarar för att kontinuerligt kartlägga behovsbilden, i samråd med stadsdelsnämnderna samordna planeringen och ta fram en årlig vägledande boendeplan.

Stadsdelsnämndernas aggregerade mål för den obligatoriska nämndindikatorn *Antal färdigställda bostäder med särskild service*, 53 stycken, är fortsatt lågt i förhållande till totala volymmål för bostadsbyggandet. Samtliga stadsdelsnämnder uppmanas att där det är möjligt höja ambitionerna för år 2018 samt vidta åtgärder för att säkerställa måluppfyllelse på längre sikt.

Kommunstyrelsen kommer att i samverkan med exploateringsnämnden och äldrenämnden ta fram en handlingsplan avseende bostäder för äldre. För att säkerställa behovet av bostäder för äldre med rimliga boendekostnader avser exploateringsnämnden att under året markanvisa 300 seniorbostäder upplåtna med hyresrätt. I syfte att tydliggöra uppföljningen föreslås en ny obligatorisk nämndindikator för exploateringsnämnden *Antal markanvisade seniorbostäder upplåtna med hyresrätt*.

År 2017 beviljades Stockholms stad 188 mnkr i statsbidrag i enlighet med förordning (2016:364) om statsbidrag till kommuner för ökat bostadsbyggande. Bidraget kommer att kunna sökas även under 2018. Ansökan om bidrag ska vara Boverket tillhanda senast den 1 oktober 2018. Stadsbyggnadsnämnden ska administrera ansökan till Boverket för stadens räkning.

Stadsplaneringen ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Flera nämnder har anlagt ett jämställdhetsperspektiv i analysen av verksamhetsområdesmålet. Några goda exempel är trafiknämnden, Enskede-Årsta-Vantörs, Kungsholmens och Skärholmens stadsdelsnämnder. Övriga nämnder uppmanas att utveckla jämställdhetsperspektivet i tertialrapport 1. *Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla*

Idrott och motion ska vara tillgängligt för alla. Stadens satsningar ska riktas särskilt mot dem som rör sig minst, med satsningar i ytterstaden och ett ökat fokus på unga tjejer samt personer med funktionsnedsättning. Fritidsverksamheten ska vara öppen och attraktiv för alla oavsett kön och föreningslivet ska stödjas och ges förutsättningar att växa.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges fem indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 22 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Stockholms stads idrottspolitiska program styr stadens arbete med idrott och fritid. Under 2017 har det idrottspolitiska programmet reviderats och idrottsnämnden planerar ta beslut om programmet i januari 2018. Under 2017 har idrottsnämnden beslutat om en strategi för det rörliga friluftslivet som fungerar som ett komplement till det idrottspolitiska programmet och visar riktningen för stadens arbete med friluftsförhållanden. Under 2018 förväntas både programmet och strategin behandlas av kommunfullmäktige.

Under 2018 fortsätter arbetet med att placera instruktioner på stadens utegym. Instruktionerna lockar flickor/kvinnor som visat sig vara underrepresenterade på utegymmen. Riktade instruktioner erbjuds även för personer med rörelsenedsättning. Även arbetet med att öka andelen simkunniga fortsätter. Detta bland annat genom intensivsimskola under skolloven, utbildning i vattensäkerhet vid fem av stadens strandbad och utökning av simskola för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Under året genomförs även ett pilotprojekt med sänkt avgift för simskola för barn i fem ytterstadsanläggningar. I januari planeras Åkeshovs simhall att invigas efter att ha varit stängt för renovering. Under 2018 anläggs ett nytt konstnospår i Ågesta vilket ökar förutsättningarna för fler att motionera i naturen. För att bland annat öka äldres fysiska aktivitet planerar stadsdelsnämnderna, utifrån lokala förutsättningar, att skapa aktivitetscenter i anslutning till så många seniorboenden som möjligt.

Under året planeras flera trygghetsskapande åtgärder för att fler ska vilja nyttja stadens motionsspår. Det handlar bland annat om bättre skyltning och belysning och ökar möjligheterna till ett aktivt friluftsliv för alla.

Under 2018 planeras även att tillgängliggöra fler skolidrottshallar. Bland annat ska SISAB

i samarbete med utbildningsnämnden och kulturnämnden inventera stadens samtliga skolor i syfte att tillgängliggöra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle i stadens bokningsssystem. Idrottsnämnden planerar att installera kodlås i befintliga skolidrottshallar där det är möjligt och i samverkan med bostadsbolagen inventera lokaler i allmännyttan för att finna de som är lämpliga för mindre utrymmeskrävande idrotter.

Verksamhetsområdesmålet ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv med jämställda idrottssatsningar och öppen och attraktiv fritidsverksamhet för alla oavsett kön. Många nämnder ger, genom nämndmål, indikatorer och aktiviteter, tydliga beskrivningar av hur de arbetar för att öka möjligheten att utföra idrott oavsett kön. Däremot finns det fortfarande några stadsdelsnämnder som inte lika tydligt beskriver hur deras arbete bidrar till ökad jämställdhet. Stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen, Kungsholmen, Norrmalm, Skarpnäck, Älvsjö och Östermalm uppmanas att utveckla jämställdhetsanalysen och tydligare beskriva hur de arbetar för att utbudet av idrott och fritid ska vara tillgängligt för alla, oavsett kön.

#### *Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande*

Stockholmarnas tillgång till kultur och eget skapande ska öka, och bibliotekens roll stärkas. Det lokala kulturlivet ska främjas, särskilt i ytterstaden. Stadens museer ska vara tillgängliga för alla genom låga eller inga avgifter. Genom satsningar på kulturskolan och kultur i skolan ska alla barn och unga både själva kunna skapa och ta del av professionell kultur.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 25 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten av dessa även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Stadens arbete för att öka stockholmarnas tillgång till kultur och eget skapande fortsätter under året. Bland annat planeras en spontandansbana att anläggas i aktivitetsparken i Rågsved för att stärka det lokala kulturlivet och främja kulturen i ytterstaden. I utvecklingen av Vårbergs IP planeras för en så kallad blackbox, en flexibel scen som kan användas för exempelvis dans och teater. För att skapa möjligheter för kultur-, fritids- eller idrottsverksamheter, egna eller fristående, att bedriva verksamhet i Skärholmen planerar kulturnämnden: kulturförvaltningen, idrottsnämnden och Skärholmens stadsdelsnämnd att klarlägga förutsättningarna för ett allaktivitetshus i Skärholmen. Därutöver planeras nya ateljélokaler för konstnärer på flera platser i staden, där ytterstaden är prioriterad. Genom webbplatsen Stockholmskällan kan invånare ta del av och använda sig av arkivinformation. Innehållsmässigt ligger fokus under 2018 på hundraårsjubileet av rösträttsreformen 1918 och den kvinnliga rösträtten. Under året fortsätter även projektet ”Rum för skapande” inom Kulturskolan i samverkan med skolan. Ambitionen är att samarbetet under året ska utökas till fler skolor och ytterligare samarbetspartners som exempelvis fritids- och ungdomsgårdar och lokala aktörer. Även Kulturskolans El Sistema-undervisning utökas under året med 400 elever och etablering i Rågsved och Rinkeby och samarbetet med Sveriges Radios Symfoniorkester, Folkoperan, Kungliga Operan och Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen stärks.

I stadsdelsnämndernas verksamhetsplaner beskrivs arbetet med att stärka kulturen och nå fler invånare bland annat genom att genomföra scenframträdanden på bibliotek, utöka samverkan med det lokala kulturlivet samt utreda tillgången till lokaler som kan öppnas upp för verksamhet i civilsamhällets regi.

I november 2017 öppnade Liljevalchs konsthall och arbetet med tillbyggnaden som kallas Liljevalchs Plus fortsätter under 2018.

Bolagsstyrelserna beskriver i sina verksamhetsplaner arbetet kring kulturverksamhet under 2018. Svenska Bostäder AB avser att under året stödja sommarlovsaktiviteter och anordna festivaler. Stockholms Stadsteater AB beskriver ett fortsatt aktivt publikarbete på

Skärholmsscenen, där samverkan med det lokala föreningslivet leder till olika Community-program. Genom etablering i Vällingby och turnéverksamheten med Kretsteatern i ytterstaden är förhoppningen att under året även närvara och nå ny publik, framförallt i ytterstaden. Stockholm Business Region AB ansvarar för stadens näringslivspolitiska kontakter och insatser avseende filmbranschen och ska stödja företag, inom den kulturella och kreativa näringen, som önskar etablera och utveckla sig i Stockholm.

Verksamhetsområdesmålet ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Tillgången till kultur och eget skapande ska öka oavsett kön. I nämndernas verksamhetsplaner saknas en tydlig beskrivning för hur deras arbete bidrar till ökad jämställdhet. Kulturnämnden: kulturförvaltningen, kulturnämnden: stadsarkivet och utbildningsnämnden uppmanas att utveckla jämställdhetsanalysen och under verksamhetsområdesmålet tydligare beskriva genom nämndmål, indikatorer eller aktiviteter, hur de avser att arbeta under året för att bidra till en ökad jämställdhet. Även stadsdelsnämndernas beskrivning av hur deras arbete för att öka jämställdheten inom verksamhetsområdesmålet kan utvecklas.

#### *Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet*

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig. Alla äldre har rätt till tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Rätten till självbestämmande är grundläggande och de äldre ska kunna påverka både innehåll i omsorgen och utförare. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges sex indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 21 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Beträffande de sex indikatorerna för verksamhetsområdet visar utfallet för år 2017 att fyra var i paritet med kommunfullmäktiges målvärde för 2018. När det gäller de två övriga indikatorerna ligger de aggregerade nämndmålen för år 2018 klart över utfallet för 2017. Med anledning av detta uppmanas följande stadsdelsnämnder avseende indikatorn *Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i äldreomsorgen* att till tertialrapport 1 utveckla sina analyser och vid behov föreslå åtgärder för att höja resultatet: Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm och Älvsjö.

Av samma anledning uppmanas följande stadsdelsnämnder avseende indikatorn *Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen* till tertialrapport 1 utveckla sina analyser och vid behov föreslå åtgärder för att höja resultatet: Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Södermalm och Östermalm.

I anvisningarna för nämndernas arbete med verksamhetsplan 2018 framgår det att nämnderna där det är relevant under verksamhetsmålen ska beskriva arbetet med måluppfyllelsen ur ett jämställdhetsperspektiv. Mot bakgrund av detta uppmanas följande nämnder att till tertialrapport 1 utveckla sina jämställdhetsanalyser för verksamhetsområdet: Äldrenämnden, stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm. Biståndsbedömning och anhörigstöd är två områden som kan vara relevanta att analysera ur ett jämställdhetsperspektiv. Vidare kan det lyftas att Skärholmens stadsdelsnämnd på ett förtjänstfullt sätt genomfört en jämställdhetsanalys som kan fungera som inspiration för andra nämnder.

Under året kommer stadsdelsnämnderna fortsätta arbeta med att upprätta och utveckla aktivitetscenter kopplade till stadens seniorboenden. Flera stadsdelsnämnder skriver att aktiviteterna tas fram i samarbete med boende, besökare, Micasa Fastigheter i Stockholm AB

och föreningar. Äldrenämnden kommer under 2018 att fortsätta utveckla projektet ”Tryggt mottagande i hemmet” i Bromma, Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmen och fler stadsdelsnämnder kommer att påbörja ett införande. Erfarenheterna från de tre stadsdelsnämnderna samt genomförda utvärderingar kommer att ligga till grund för den fortsatta utvecklingen och implementeringen av ”Tryggt mottagande i hemmet”.

### **Ett klimatsmart Stockholm**

Stockholms stad ska fortsätta att bedriva ett aktivt arbete där smarta lösningar underlättar för stockholmarna att leva miljövänligt. Energi-, trafik- och stadsplanering ska främja en hållbar utveckling och skydda ekologiska samband och närnatur i staden. Gång-, cykel- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras. Alla stadens verksamheter ska utgå från målet om en så liten miljöpåverkan som möjligt.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsplanerna för 2018 sammantaget innebär att inriktningsmålet kommer att uppfyllas helt under förutsättning att nämnderna och bolagsstyrelserna åtgärdar kommunstyrelsens uppmaningar/anmodanden. Bedömningen baseras på att samtliga underliggande årsmål för verksamhetsområdet bedöms uppfyllas helt.

#### *Energianvändningen är hållbar*

Stockholms stad ska bli en fossilbränslefri stad senast år 2040. En hållbar energianvändning syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera användningen och att ställa om till mer förnybar energi. Stadens tillväxt skapar en efterfrågan på mer energi samtidigt som stadens ökande täthet ger förutsättningar för energieffektiva bostäder och hållbara transporter.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsområdesmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges fem indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 30 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Ett flertal nämnder att ansökt om klimatinvesteringsmedel för energieffektiviseringsåtgärder för att stärka insatserna för en hållbar energianvändning.

Sammantaget görs bedömningen att nämnderna uppfyller målets intentioner. Uppfyllandet av målet stöds även av flera övergripande styrdokument som till exempel *miljöprogrammet* och *strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm*.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser kommer under året att genomföra ett stort antal aktiviteter för att uppnå målet. Bland dessa kan nämnas att exploateringsnämnden bidrar bland annat genom att ställa energikrav vid markanvisningar på stadens mark där nybyggnadsprojekt ska nå en årlig energianvändning på 55 kWh/m<sup>2</sup> med målsättning att sträva mot 45 kWh/m<sup>2</sup>. Exploateringsnämnden är även ansvarig för arbetet att utveckla stadens miljöprofilområden och miljöpetsområden såsom Norra Djurgårdsstaden, som deltar i Climate Positive Development Programme vilket är ett större miljöprofilområde där ny miljöteknik, innovativa arbetssätt, nya former av samverkan och god planering kan visa vägen för hållbara lösningar och goda stadsmiljöer.

Fastighetsnämnden kommer att arbeta vidare med driftoptimering i verksamheten i syfte att minska energiförbrukningen och genomför energieffektiviseringar i samtliga ny- och ombyggnationer samt att öka den egna produktionen av förnyelsebar energi. Idrottsnämnden ska arbeta gemensamt med fastighetsnämnden för att initiera nya energilösningar i idrottsanläggningar. Projekten är inriktade mot att utöka andelen förnyelsebar energi i form av solceller, effektivare belysning och optimerad värmeåtervinning. Servicenämnden ska arbeta med att säkerställa att energianvändningen i staden till 100 procent produceras från förnybara energikällor och kravställande om detta sker i en central upphandling av elkraft som omfattar alla nämnder och bolagsstyrelser i staden. Stadsbyggnadsnämnden bidrar genom att med hjälp av tydliga principer och riktlinjer effektivisera bygglovsprocessen för solenergianläggningar. Trafiknämnden arbetar vidare med att effektivisera

energiförbrukningen i sina anläggningar bland annat genom närvarostyrd LED-belysning och solcellsdrivna, biljettlösa parkeringsautomater. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bidrar genom att arbeta med energirådgivning, tillsyn, tekniska utvecklingsprojekt, uppföljning och beräkning av växthusgasutsläpp, utrednings- och planeringsarbete, kommunikation med allmänhet och företag, energieffektivisering och förnybar energiproduktion. Stadsdelsnämnderna arbetar med olika typer av energieffektiviseringar till exempel översyn och åtgärder av belysning och vitvaror i sina verksamheter.

#### *Transporter i Stockholm är miljöanpassade*

Stadens transporter ska ha mindre miljöpåverkan samtidigt som staden växer. Stockholm ska bli en ledande cykelstad. Luftkvaliteten ska förbättras genom minskad biltrafik, minskad dubbdäcksanvändning, översyn av hastigheterna och en satsning på mer grönska i stadsmiljön. Framkomligheten ska öka för stombussar och annan prioriterad trafik. Trafiksäkerheten ska höjas.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för tio av kommunfullmäktiges elva indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 25 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls, varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

För indikatorn *Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister*, som är ny för 2018, föreslås årsmål i bilaga 3. Förslaget innebär en höjd ambition jämfört med utfallet för 2017. Indikatorn *Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon* utgår för de nämnder och bolag som inte har denna typ av fordon, vilket framgår i bilaga 3.

Trafiknämnden uppmanas att ta fram årsmål för indikatorn *Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister* samt för den obligatoriska nämndindikatorn *Vägrafikarbete totalt i staden* i samband med tertiärrapport 1.

Uppfyllandet av målet stöds av flera övergripande styrdokument, som till exempel miljöprogrammet och strategierna för fossilbränslefrihet, framkomlighet och koncerngemensam fordonshantering samt därtill hörande handlings- och åtgärdsplaner. Sammantaget ger detta en stabil grund för en positiv utveckling inom verksamhetsområdet.

Merparten av alla nämnder och bolagsstyrelser bidrar till att staden uppnår verksamhetsområdesmålet. Dessa bidrag avser i huvudsak sådana som leder till minskad miljöpåverkan i den egna verksamheten, såsom att samordna transporter, att prioritera miljöklassade bilar vid utbyte av fordon, att använda miljöbränsle till de bilar som inte är elbilar och att ställa krav på entreprenörer och leverantörer att tillämpa miljöanpassade transportsätt.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden driver genom sitt miljöbilsarbete frågor om hållbara transporter. Det sker bland annat genom att sprida information, verka för incitament och förmåner som gynnar miljöfordon och miljöbränslen samt genom att vara behjälpliga och verka för att rätt krav avseende miljöbilar och drivmedel tillämpas där det är relevant i samband med stadens upphandlingar.

De nämnder som är involverade i stadsutvecklingsprocessen, i första hand exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden, bidrar till måluppfyllnaden genom att trafikplaneringen sker med utgångspunkten att fler ska resa på en begränsad yta. Kapacitetsstarka färdmedel som kollektivtrafik, gång och cykel samt viss nyttotrafik prioriteras. Arbetet med att bygga ut infrastrukturen för cykling pågår planerligt, vilket innebär att de sammanlagda investeringsutgifterna kommer att uppgå till en miljard kronor för perioden 2012-2018.

Exploateringsnämnden kommer att samverka med trafiknämnden för ökad hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur som exempelvis återvinningscentraler, krossanläggningar, masshanteringsytor och snöupplag, på kort och lång sikt. Även samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande kommer att stärkas under ledning



av exploateringsnämnden. För att minska onödiga transporter kommer särskilt hanteringen av schakt- och återfyllningsmassor inom staden uppmärksammas och samplaneras.

Flera projekt pågår som syftar till att skynda på utvecklingen att ställa om till förnybara bränslen och alternativa transportsätt. Exempelvis kan nämnas försök med innovativ teknik i samband med parkering och information om lediga parkeringsplatser, åtgärder för ökad medelhastighet för stombussar, nattleveranser med tystgående el-lastbil samt åtgärder för hållbar godsdistribution. Utbyggnaden av publik laddinfrastruktur för eldrivna fordon kommer att fortsätta i samverkan med näringslivet med målet att uppföra 500 platser under perioden 2017-2020. Under 2018 slutförs arbetet med att implementera den beslutade planen för gatuparkering, som innebär att parkeringsavgifter och boendeparkering införs i fler delar av staden och att avgiftstiden för parkering förlängs i vissa delar av staden.

I arbetet för hållbara transporter genomförs även insatser för ökad trafiksäkerhet och minskat buller till följd av trafikarbete. Arbetet med att anpassa hastighetsgränserna till de lokala förutsättningarna och få bättre hastighetsefterlevnad fortgår under året. Ett nytt åtgärdsprogram för buller ska tas fram och växtbeklädda bullerskydd ska utredas närmare.

Av trafiknämndens analys av jämställdheten i transportsystemet framgår att skillnaderna mellan hur män och kvinnor reser i Stockholm är relativt små, och trenden är att de flesta skillnaderna minskar över tiden. I dagsläget utgör män 59 procent både i biltrafiken och i cykeltrafiken, medan kvinnor utgör 58 procent i kollektivtrafiken. Det finns dock betydande variationer inom dessa grupper, exempelvis är ensamstående mammor den grupp som gör allra flest resor med bil.

Stadens kraftiga befolkningsökning och den goda ekonomiska utvecklingen utgör starka drivkrafter för en ökad biltrafik, vilket utgör en stor utmaning för möjligheterna att uppnå målet om minskad vägtrafik och minskade utsläpp av kvävedioxider. Statliga åtgärder kommer att krävas.

#### *Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning*

När staden växer ska hänsyn tas till Stockholms blå och gröna värden. Anspråken på markanvändning i kombination med pågående klimatförändringar ställer krav på hur staden planeras och strategiskt arbetar med grönytor, vattenförekomster och stadsmiljöer för rekreation och biologisk mångfald.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att nämndernas aggregerade årsmål för samtliga av kommunfullmäktiges åtta indikatorer uppnås. Av 32 nämnder har 24 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måloppfyllelse. De sju nämnder som inte har utvecklat ett eget nämndmål har inte genomförandeansvar för målet i miljöprogrammet.

Ett flertal nämnder har ansökt om klimatinvesteringsmedel för klimatanpassningsåtgärder för att stärka insatserna för hållbar mark och vattenanvändning.

Sammantaget görs bedömningen att nämnderna uppfyller målets intentioner. Uppfyllandet av målet stöds även av flera övergripande styrdokument som till exempel *miljöprogrammet*, *Handlingsplan för god vattenstatus*, *dagvattenstrategin* och riktlinjer för ett *Grönare Stockholm*.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser kommer under året att genomföra ett stort antal aktiviteter för att uppnå målet. Exploateringsnämnden bidrar till målet genom sitt arbete med naturreservat, att vidareutveckla ekosystemtjänster, grönytekomensation och åtgärder utifrån stadens handlingsplan för god vattenstatus. Det ska inrättas naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar och arbetet med naturreservat i Kyrkhamn, Rågsveds friområde och Älvsjöskogen fortsätter.

Vidare ska exploateringsnämnden tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden implementera strategi för ekosystemtjänster och grönytekomensation och stadens dagvattenstrategi. Byggande i trä är ett sätt att minska klimatpåverkan i byggskedet.

Exploateringsnämnden kommer därför att öka antalet markanvisningar för trähus.

Fastighetsnämnden bidrar genom arbetet med klimatanpassning av byggnader för att bemöta risker relaterade till klimatförändringar, exempelvis skyfall. En övergripande sårbarhetsanalys är genomförd och byggnader i riskområden ska prioriteras, konsekvensutredning genomförs och åtgärdsförslag ska arbetas fram. Trafiknämnden har uppdraget med samordningsansvar för implementeringen av de fastställda riktlinjerna för strategin ett Grönare Stockholm och den större satsning som påbörjades under 2017 för att förstärka grönstrukturen i ytterstaden fortsätter. Vidare arbetar nämnden utifrån den antagna strategin för hantering av dagvatten och med att anpassa den fysiska miljön för att minska risken för skadliga översvämningar. Nämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall AB ta fram förslag på åtgärder för skyfallsombyggnad av kommunägd mark. Den skyfallsmodell som Stockholm Vatten och Avfall utvecklar och förvaltar utgör ett nödvändigt underlag för att nämnder och bolagsstyrelser ska komma igång med klimatanpassningsprocessen och identifiera sårbara områden i stadsmiljön. Därefter kan praktiska åtgärder prioriteras och verkställas.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bidrar bland annat genom sitt arbete med miljöövervakning i syfte att följa trender och utveckling av miljön i Stockholm. Under året görs en särskild satsning på att identifiera källor till mikroplaster i stadens vattenmiljö och att i samråd med berörda nämnder och styrelser ta fram en handlingsplan för att begränsa utsläpp av mikroplaster. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bidrar även genom samordning, planering och projektledning vid framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden, arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten.

#### *Stockholms kretslopp är resurseffektiva*

Det mest miljövänliga sättet att öka hushållningen med material är att förhindra uppkomsten av avfall. Det avfall som uppkommer ska tas om hand på ett resurseffektivt sätt. Återvinningscentralerna ska bli mer tillgängliga, möjligheterna till återbruk ska utökas och textilinsamling ska underlättas. Matsvinnet ska minska i stadens verksamheter och insamling av matavfall ska kraftigt öka.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för två av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 30 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Måluppfyllelsen är en utmaning för Stockholm Vatten och Avfall AB och förutsätter stora satsningar på kommunikation, incitament och lösningar för matavfallsinsamling.

Det aggregerade årsmålet för indikatorn *Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd* uppgår till 30 procent vilket är lägre än kommunfullmäktiges fastställda årsmål om 40 procent. Stockholm Stadshus AB anmodas att uppmana Stockholm Vatten och Avfall AB att höja sin ambitionsnivå och i samband med tertialrapport 1 återkomma med reviderat årsmål, samt om nödvändigt ta fram aktiviteter som stödjer detta.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser kommer att genomföra ett stort antal aktiviteter för att uppnå målet. Bland dessa kan nämnas Stockholm Vatten och Avfall AB som har tagit fram en ny avfallsplan 2017-2020. Avfallsplanen omfattar hela stadens avfallshantering och innehåller mål och åtgärder för såväl Stockholm Vatten och Avfall AB som andra verksamheter i staden. Stockholm Vatten och Avfall AB arbetar även med att förebygga uppkomsten av avfall och stävja matsvinnet genom informationsinsatser till invånare och verksamheter samt stimulera återbruk, materialåtervinning och matavfallsinsamling.

Fastighetsnämnden bidrar till målet genom sitt arbete med gröna hyresavtal vid ny- och omförhandling. Därutöver ställer fastighetsnämnden krav vid samtlig ny- och större ombyggnation gällande avfallshantering, både gällande själva produktionen samt avfallsplanering i den färdigställda byggnaden. Idrottsnämnden kommer under 2018

färdigställa avfallsplaner för alla idrottshallar. Planerna ska beskriva hela kretsloppet för avfallet och omfatta det förebyggande arbetet vid inköp, sortering av avfallet i anläggningarna, förvaring av det utsorterade avfallet samt borttransporter av det utsorterade materialet.

Stadsbyggnadsnämnden ska arbeta för att avfallsfrågor kommer in i planprocessen och bygglovsgivningen i ett tidigt skede där systemen för avfallshantering ska integreras i stadsmiljön och ses som en del av övrig infrastruktur. Miljö- och hälsoskyddsnämnden fortsätter arbeta med riktad tillsyn av restauranger för att åstadkomma ökad matavfallsinsamling i syfte att nå stadens mål om insamling av matavfall. Exploateringsnämnden kommer att arbeta med utveckling av avfallssystem i Norra Djurgårdsstaden. Trafiknämnden bidrar till målet genom att göra det enklare att hantera avfall i den offentliga miljön och därigenom bidra till att en större andel av stadens avfall tas om hand på ett hållbart sätt. Servicenämnden genomför ett pilotprojekt för att undersöka förutsättningar för att inrätta en funktion för återanvändning av möbler och inventarier i stadens verksamheter. I projektet ingår, förutom servicenämnden, arbetsmarknadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, fastighetsnämnden, Stockholm Vatten och Avfall AB samt stadsdelsnämnderna Skarpnäck, Rinkeby-Kista och Hägersten-Liljeholmen.

#### *Stockholms miljö är giftfri*

Stockholms invånare ska i största möjliga mån skyddas från skadliga ämnen och ett speciellt fokus ligger på att skydda barnen. I

*Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019* beskrivs visionen om ett ”Giftfritt Stockholm 2030” och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå visionen.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för fyra av kommunfullmäktiges sex indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 27 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

För indikatorn *Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter* ska årsmål fastställas. Underlag ifrån det pilotprojekt som letts av Kemikaliecentrum har legat till grund för fastställandet av ett årsmål för indikatorn. Årsmålet föreslås fastställas till 124 stycken, vilket är en minskning med cirka 10 procent jämfört med jämförelseåret 2017.

För indikatorn *Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola* föreslås årsmålet fastställas till 70 procent.

Till grund för indikatorns årsmål ligger de berörda nämndernas aggregerade årsmål, vilket bedöms vara en rimlig ambitionsnivå.

Under året ska en stadsövergripande matstrategi tas fram av kommunstyrelsen i samråd med berörda nämnder, i syfte att skapa bättre folkhälsa och minskad miljö- och klimatpåverkan. Detta ska bland annat göras genom att öka andelen ekologiska och klimatsmarta livsmedel i stadens verksamheter.

Exploateringsnämnden har tagit fram en sammanställning av de miljörelaterade krav som ska ställas i samband med markanvisning på stadens mark. Kraven har formulerats utifrån Byggvarubedömning (BVB) eller därmed jämförliga system och ingår som villkor vid markanvisningar på stadens mark och ska följas upp i samband med att en överenskommelse om exploaterings träffas.

Arbetet med en kemikaliesmart förskola fortsätter under året och stadsdelsnämnderna ska under året genomgå Kemikaliecentrum vägledning för kemikaliesmart förskola nivå 2. I samband med verksamhetsplaneringen 2018 har nämnderna sökt medel för genomförandet av vägledningen Kemikaliesmart förskola nivå 2.

Samtliga berörda bolagsstyrelser bidrar till uppfyllandet av verksamhetsområdesmålet genom att ha högt ställda ambitionsnivåer. Särskilt kan arbetet med indikatorn *Andel bygg-*

*och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system lyftas fram, där flertalet bolagsstyrelser har som mål att samtliga avslutade bygg- och anläggningsentreprenader ska ha använt sig av BVB eller därmed jämförliga system.*

#### *Inomhusmiljön i Stockholm är sund*

Stockholms stad ska erbjuda sunda lokaler och bostadsmiljöer för stockholmarna. Människor tillbringar en stor del av sina liv inomhus och har därför en stor betydelse för hälsa och komfort. Med byggandet av nya bostäder och förtätningen av staden följer nya utmaningar. Det är viktigt att redan i planeringen för bebyggelse arbeta förebyggande med risker för störningar i inomhusmiljön. Ett särskilt fokus ska läggas på åtgärder för att skapa god ljudmiljö i förskolor och skolor.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för två av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 25 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måloppfyllelse.

För indikatorn *andelen av stadens byggnader som är miljöklassade* föreslås årsmålet fastställas till 3,2 procent. Till grund för indikatorns årsmål ligger de berörda nämndernas aggregerade årsmål.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden medverkar till att upprätthålla en god inomhusmiljö, främst genom sin riktade tillsyn mot exempelvis skolor och förskolor, flerbostadshus och idrottsanläggningar. Genom att identifiera brister i inomhusmiljön kan också hälsoeffekter som uppstår som en konsekvens av dessa undvikas.

Idrottsnämnden verkar kontinuerligt för att det ska vara en god inomhusmiljö i stadens idrottsanläggningar, bland annat genom satsningar i form av investeringar. Under året kommer nämnden särskilt fokusera på inomhusmiljön i stadens simhallar där temperatur, koldioxid- och fukthalt samt förekomsten av klorföreningar i luften ska mätas.

Samtliga bolagsstyrelser som berörs av verksamhetsområdesmålet bidrar till att skapa förutsättningar för dess uppfyllande och därigenom till en sundare inomhusmiljö.

Insatserna ovan ger sammantaget en god grund för en positiv utvecklingen inom verksamhetsområdet.

### **Ett ekonomiskt hållbart Stockholm**

Stockholm ska vara centrum för nytänkande där innovationsklimatet är gynnsamt för företag och människor. Näringslivets mångfald och ett livslångt lärande ska ge alla stockholmare förutsättningar till utveckling och egen försörjning. Stockholm ska vara en stad som attraherar internationella entreprenörer, studenter och besökare.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsplanerna för 2018 sammantaget innebär att inriktningsmålet kommer att uppfyllas helt under förutsättning att nämnderna och bolagsstyrelserna åtgärdar kommunstyrelsens uppmaningar/anmodanden. Bedömningen baseras på att samtliga fem underliggande årsmål för verksamhetsområdet bedöms uppfyllas helt.

#### *Stockholm är en världsledande kunskapsregion*

Att stärka samverkan mellan akademi och samhälle, är en av de viktigaste strategiska frågorna för framtiden. Samverkan ska bland annat innefatta gemensamma forskningsprojekt, satsningar på fler studentbostäder och utveckling av samverkansforum. Stockholm ska vara ett centrum för internationell verksamhet inom forskning och utveckling vilket förutsätter offensiva satsningar på både utbildning och infrastruktur.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges två

indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 26 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse. Stadsledningskontorets bedömning av måluppfyllelsen grundas i hög grad på nämndernas beskrivningar av arbetet de bedriver inom sina verksamheter.

Nämnder som deltar i innovationsarenan Digital Demo Stockholm uppmanas att till tertiärrapport 1 utveckla sina beskrivningar av hur de deltar och vad de ska uppnå under året. I stadens verksamheter genomförs olika aktiviteter under året som bedöms bidra till utvecklingen av Stockholm som en världsledande kunskapsregion.

Flera nämnder samverkar med akademien för att utveckla verksamheten. Kommunstyrelsen utvecklar de strategiska samarbetsformerna med regionens lärosäten och arbetet med att skapa innovationskraft i de egna verksamheterna förstärks genom etableringen av en idésluss. Exploateringsnämndens samverkan med akademien innefattar bland annat gemensamma forskningsprojekt och en satsning på fler studentbostäder. Fastighetskontoret deltar i olika forskningsprojekt, exempelvis inom ramen för forum för hållbara fastigheter. Idrottsnämnden samarbetar sedan länge med Stockholms Universitet i forskningsprojektet Ung livsstil.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden stöttar KTH:s uppbyggnad av ett Vattencentrum för innovation och forskning tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall AB. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd samverkar med KTH kring EU-projektet ”New Towns, new arrivals” som syftar till att utveckla idéer om det europeiska medborgarskapet, civilt och demokratiskt deltagande, motverka stigmatiseringen av immigranter samt medverka till interkulturella dialoger. Tillsammans med KTH ska nämnden arrangera en konferens i Vällingby under 2018.

Stockholms Stadshus AB planerar tillsammans med flera dotterbolag att, i enlighet med strategin för Stockholm som en smart och uppkopplad stad, samarbeta med KTH genom ett projekt med fokus på digitalisering och smart underhåll av infrastruktur. Projektet ses om en möjlighet för bolagskoncernen att använda stadens strategiska partnerskap med KTH för att testa samarbete, dels inom bolagskoncernen, dels mellan koncernen och externa parter.

Flera nämnder tar fram nya och deltar i forum för samverkan i syfte att utveckla verksamheten. Utbildningsnämnden etablerar nya forum och mötesplatser för skolor, akademien och andra aktörer i syfte att bidra till barns och elevers lärande och kreativitet. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd fortsätter att utveckla Verklighetslabb Stureby som möjliggör för olika professioner att samlas tillsammans med brukare och närstående för att utveckla och testa idéer. Fritidsverksamheterna i Farsta stadsdelsnämnd deltar i den regionala satsningen Kunskapscentrum, en samverkansorganisation för utveckling och utvärdering av metoder och ledarskap i fritidsverksamhet. Äldrenämnden deltar i det femåriga EU-projektet Stockholm Digital Care med målet att utveckla välfärdsteknik som bland annat kan bidra till ett mer självständigt liv för äldre som bor kvar hemma. Arbetet med att implementera strategin för eHemtjänst fortsätter, där smarta lösningar är en del.

#### *Stockholm är en företagsvänlig stad*

Stockholm är en attraktiv stad för småföretagare. Det lokala näringslivet stärks genom utvecklad företagarservice och rådgivning. Entreprenörskap och eget företagande bland kvinnor och utrikes födda stöds särskilt. Startup-verksamheterna fortsätter utökas och fler startar företag. Staden samverkar med andra offentliga och privata aktörer för att öka företagandet i Stockholm.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att samtliga fyra av kommunfullmäktiges indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 26 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

För att Stockholm ska vara en attraktiv stad för företag att starta och växa i krävs

gynnsamma förutsättningar för näringslivet. En av dessa förutsättningar är utbudet av lokaler vilket staden arbetar aktivt med för att tillgodose. Några projekt i staden som innehåller många arbetsplatser är bland annat Norra Djurgårdsstaden med 35 000 arbetsplatser och Slakthusområdet med cirka 50 000-70 000 kvm nya kontor. Utgångspunkten för planeringen av området Telefonplan är att skapa 70 000 kvm arbetsplatser och i anslutning till den nya passagerarterminalen i Värtan kommer en handelsplats anläggas. I den fysiska planeringen ska goda förutsättningar skapas för att öka antalet arbetsplatser i nya utvecklingsområden i ytterstaden och i samband med planeringen av nya bostadsområden undersöks möjligheten till lokaler för småföretagande.

En annan förutsättning är god framkomlighet med välfungerande transportsystem som skapar bättre matchningsmöjligheter. Trafiknämnden bidrar till detta genom att säkerställa en trafik- och gatumiljö av god kvalitet, men också genom att utveckla samverkan med företag i staden, särskilt i de sju prioriterade stadsdelarna genom aktivt deltagande i lokala näringslivsråd och företagarföreningar.

En viktig förutsättning är att det finns arbetskraft som kan anställas av företagen i staden. Arbetsmarknadsnämnden arbetar med att skapa långsiktiga samarbeten med arbetsgivare för att bidra till näringslivets och stadens egna verksamheters kompetensförsörjning. Under 2018 utvecklar nämnden ett kompetensförsörjningscentrum, där utbildningar inom såväl grundläggande och gymnasial vuxenutbildning som yrkeshögskola ska erbjudas.

I stadsdelsnämndernas verksamhetsplaner beskrivs bland annat att samverkan med det lokala näringslivet ska utvecklas i frågor som rör bland annat trygghet, stadsmiljö och mottagandet av nyanlända invånare. Andra stadsdelsnämnder beskriver att samverkan ska bidra till ett bra företagsklimat för att stimulera till ökad tillväxt inom stadsdelsnämnden och att lokala näringsidkare upplever stadsdelsområdet som företagsvänligt och tryggt. Ett par nämnder beskriver att arbetet med informationsträffar ska fortsätta för att underlätta för intresserade att starta egen verksamhet.

Under året planerar kommunstyrelsen att stärka det strategiska arbetet samt utreda utveckling och organisation av det strategiska näringslivsarbetet.

Stockholm Business Region AB planerar under året att bland annat skapa förutsättningar för fler nya företag i stadens alla delar och bidra till ökad kunskap och samverkan i besöksnäringen. Därutöver planerar bolagsstyrelsen att utveckla potentialen för kvinnor med utländsk bakgrund avseende företagande och nyföretagande samt aktivt informera om jämställdhetsperspektivet vid stöd till evenemang.

Stockholm Business Region AB ska även, i samarbete med kommunstyrelsen, berörda bolagsstyrelser inom staden samt arbetsmarknadsnämnden aktivt bidra till stadens arbete med etablering av nyanlända på bostads- och arbetsmarknaden.

#### *Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva*

Arbete är grunden för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. Många arbeten skapas på Stockholms växande arbetsmarknad och arbetslösheten sjunker kraftigt. Det finns dock fortfarande utmaningar i form av hög arbetslöshet i vissa grupper och arbetskraftsbrist i många yrken. Särskilda insatser ska vidtas för att nyanlända ska komma i arbete snabbt.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för nio av kommunfullmäktiges tio indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 30 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Kommunfullmäktiges mål för indikatorn *Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb* bedöms inte nås utifrån nuvarande ambitionsnivå. Utan tillräckligt antal platser blir det svårt att nå årsmålet för indikatorn *Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb*. Alla nämnder uppmanas att öka ambitionsnivån och se över möjligheterna att öka antalet arbetsplatser, och rapportera eventuella reviderade årsmål i samband med tertiärrapport 1.

Årsmålet för antalet tillhandahållna platser för feriejobb bedöms uppnås. Bolagen planerar att tillhandahålla cirka 390 platser, vilket innebär en ökning med cirka 70 platser jämfört med budget 2017.

Inom vissa stadsdelar, framförallt i ytterstaden, finns tydliga skillnader i andelen biståndstagare bland kvinnor och män. Det är viktigt att dessa skillnader analyseras och att förslag till åtgärder för att minska skillnaderna tas fram. Stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista och Hässelby-Vällingby bedöms kunna utveckla sina jämställdhetsanalyser, och uppmanas att i samband med tertiärrapport 1 återkomma med tydligare analys av utvecklingen samt åtgärder för att minska skillnaderna.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns risker som kan påverka måluppfyllelsen för kommunfullmäktiges mål inom verksamheten. Svårigheten för enskilda att hitta lämpliga bostäder innebär en risk för bostadslöshet vilket kan leda till ökade kostnader för tillfälliga boenden (vandrarhem/hotell) inom ekonomiskt bistånd. Därutöver riskerar kostnaderna för ekonomiskt bistånd att öka om nyanlända som avslutar etableringen inte har jobb eller på annat sätt kan försörja sig själva.

Prognoser över arbetsmarknadsläge och konjunktur visar på fortsatt låga kostnader för ekonomiskt bistånd. Enligt stadens prognoser väntas dock en viss ökning av kostnaderna 2018 jämfört med 2017. Anledningen är en liten uppjustering av antal biståndshushåll (delvis på grund av antalet nyanlända som avslutar sin etableringsperiod) samt på ökning av medelbidraget. Prognosen inkluderar dock inte nyanlända som nyligen fått eller kommer att få uppehållstillstånd under året.

#### *I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet*

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Satsningar på vuxenutbildningen är avgörande för minskad arbetslöshet och förbättrad matchning, och utbudet inom komvux ska utökas. Kvaliteten i svenska för invandrare (sfi) ska höjas och undervisningen i större utsträckning individanpassas.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsområdesmålet års-mål kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för tre av kommunfullmäktiges fyra indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har totalt 18 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Av stadsdelsnämnderna har elva av fjorton nämnder beskrivit hur de bidrar till måluppfyllelsen. Tio av stadsdelsnämnderna har antagit egna nämndmål. Stadsdelsnämnderna kan spela en viktig roll för måluppfyllelsen t ex genom stödåtgärder till kortutbildade (se Hässelby-Vällingby), insatser för att vägleda till utbildning (se Spånga-Tensta och Skärholmen) samt tillgängliggörande av utbildningsinsatser för äldre (se Rinkeby-Kista). De beskrivna arbetssätten varierar dock brett. Stadsledningskontoret bedömer att framförallt de fyra stadsdelsnämnder som inte antagit egna nämndmål kan utveckla sina beskrivningar, och uppmanar därför stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Norrmalm, Älvsjö och Östermalms att utveckla rapporteringen och överväga egna nämndmål inför tertiärrapport 1.

Kommunfullmäktiges mål för indikatorn *Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs* förslås sänkas från 83 procent till 73 procent på grund av att målnivån bedöms onåbar i dagsläget. År 2017 delades mätningen av resultat inom vuxenutbildningen i två inriktningar: högskoleförberedande och yrkesutbildning. Målvärdena för indikatorerna sattes efter den tidigare sammanslagna mätningen. Under 2017 har det visat sig att resultaten generellt skiljer sig mellan utbildningsinriktningarna, och det nya målvärdet återspeglar det faktiska resultatet för högskoleförberedande kurser.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns en risk som kan påverka måluppfyllelsen för kommunfullmäktiges mål inom verksamheten: låga resultat inom grundläggande vuxenutbildning. Betygsutfallet för vuxenutbildningens grundläggande nivå nådde i

tertiärberättelse 2 2017 inte upp till årsmålet. Resultaten har även försämrats något jämfört med 2016, och utvecklingen kommer att analyseras vidare. En förklaring kan vara att målgruppen förändrats, till en högre andel elever med kort/ingen skolbakgrund. Stadsledningskontoret bedömer att det finns en risk att indikatorns målvärde inte kan nås under 2018.

#### *Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar*

Staden ska vara jämlik och hållbar samt ha en ekonomi i balans. Verksamheten ska vara kostnadseffektiv och administrativa kostnader hållas låga. Staden har ett stort och eftersatt behov av investeringar i skol- och idrottslokaler, infrastruktur och bostäder. Investeringarna ska genomföras utifrån långsiktiga behov och med en ökad kostnadsmedvetenhet för att garantera en god hushållning av resurser.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 30 utvecklat nämndmål. Av dessa har sex nämnder även utvecklat nämndindikatorer och 16 nämnder har utvecklat aktiviteter som stödjer uppfyllelsen av verksamhetsområdesmålet, vilket är en ökning med sju nämnder jämfört med 2017.

Nämndernas beskrivningar av åtaganden och aktiviteter motsvarar kommunfullmäktiges ambitioner om att nå ett ekonomiskt hållbart Stockholm. Arbetet med digitalisering som ett verktyg för att effektivisera och förenkla arbetssätt fortsätter under 2018. Bland annat ska servicenämnden testa vad mjukvarurobotar kan användas till för att automatisera vissa processer. Investeringsprojekt ska ha en hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt och under året ska stadens prioriteringsverktyg utvecklas. Stadens inköps- och upphandlingsverksamhet ska prioriteras och användas som ett medel för att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning.

En nyinrättad hyresförhandlingsfunktion på servicenämnden ska ge bättre samordning och villkor vid inhyrningar. Inom den samordnade skolplaneringen, SAMS, arbetar utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna tillsammans med kommunstyrelsen för att utarbeta stadsövergripande riktlinjer för förskoleplaneringen, med prioritering på nybyggnadsområden.

Arbetet med att förbättra prognossäkerheten för både stadens investeringar och driftverksamhet fortsätter bland annat genom utbildningsinsatser, regelbunden uppföljning av ekonomin och dialog kring ekonomin. Skarpnäcks stadsdelsnämnd redogör för att de utvecklar arbetet med genusbudgetering för att säkerställa att resurser fördelas lika och i enlighet med den enskildes behov, mellan könen.

#### **Nämndernas kvalitetsarbete**

Stadens Program för kvalitetsutveckling gäller alla nämnder och bolagsstyrelser. Stadsledningskontoret betonar vikten av att nämnderna fortsätter utveckla analysen av verksamheternas resultat samt vikten av att alla nämnder och bolagsstyrelser arbetar systematiskt med att sprida och ta till sig goda exempel på verksamhetsutveckling. Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska aktivt uppmantra verksamheterna att delta i stadens kvalitetsutmärkelse.

De flesta nämnder redovisar hur de arbetar med strategisk kvalitetsutveckling. Ett antal goda exempel på arbetssätt och metoder beskrivs.

Några nämnder visar hur de på ett strukturerat sätt stödjer arbetet med verksamhetsplanering och analys av resultat. Exempel på stöd är utbildning, skrivarstugor, resultatdialoger samt metoder för analys. Exempel finns också på hur man kopplar verksamhetsplanerna med frågor ur stadens kvalitetsutmärkelse.

Några nämnder beskriver hur de aktivt uppmantrar till deltagande i stadens kvalitetsutmärkelse och ger stöd i detta arbete. Önskvärt är att fler nämnder deltar i stadens kvalitetsutmärkelse.



## Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stockholmarna är delaktiga i stadens utveckling och känner samhörighet med sin stad. Deras engagemang tas tillvara och ger riktning åt framtiden. Stockholm är ett föredöme i skyddet av de mänskliga rättigheterna. Lika rättigheter och möjligheter kommer alla till del i en stad tillgänglig för alla.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsplanerna för 2018 sammantaget innebär att inriktningsmålet kommer att uppfyllas helt under förutsättning att nämnderna och bolagsstyrelserna åtgärdar kommunstyrelsens uppmaningar/anmodanden. Bedömningen baseras på att samtliga åtta underliggande årsmål för verksamhetsområdet bedöms uppfyllas helt.

### *Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika*

Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Alla förvaltningar ska ha könsuppdelad statistik och analysera resursfördelningen utifrån kön.

Kvinnors organisering ska stödjas och kvinnors möjlighet att delta på arbetsmarknaden stärkas. Målet är ett jämställt Stockholm där makt och resurser fördelas lika.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att nämndernas aggregerade årsmål för målets indikator når upp till kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 28 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Nämndernas beskrivningar har konkretiserats och kvaliteten har blivit jämnare från föregående år men vissa skillnader kvarstår. Överförmyndarnämnden uppmanas att utveckla och konkretisera åtgärder för sitt arbete med jämställdhetsintegrering som ska bidra till verksamhetsområdesmålet uppfyllelse. Östermalms stadsdelsnämnd och Kulturnämnden: stadsarkivet beskriver på ett föredömligt sätt hur de avser bidra till måluppfyllelse.

De flesta nämnder utvecklar och stärker sitt arbete med jämställdhetsintegrering. Ett gott exempel på detta är Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd som sprider erfarenheter av sitt arbete med jämställdhetsintegrering till stadsdelsnämnderna Farsta, Skarpnäck och Älvsjö genom SKL:s (Sveriges kommuner och landsting) benchmarkingmodell ”Modellkommuner”.

Nämnderna rapporterar att de utvecklar sitt arbete med jämställdhetsanalyser, både i verksamhetsplanering och i tjänsteutlåtanden. För att kunna göra jämställdhetsanalyser krävs könsuppdelad statistik. Av denna anledning följer kommunfullmäktige upp individbaserade indikatorer könsuppdelat vilket också ska återspeglas i nämndernas egna indikatorer. Samtliga nämnder uppmanas säkerställa att de följer upp sina individbaserade nämndindikatorer uppdelat på kön.

### **Kvinnors organisering**

De flesta stadsdelsnämnderna rapporterar att de planerar ett aktivt uppsökande arbete genom befintliga verksamheter såsom medborgarkontor och stadsdelsmammor för att särskilt uppmuntra både kvinnor utanför föreningslivet och kvinnoorganisationer att söka föreningsbidrag. Flertalet avser också att föra dialog och samverka med civilsamhället i det uppsökande arbetet.

Ungefär hälften av de berörda nämnderna rapporterar att de kommer att införa föreningsstöd till ideella kvinnoorganisationer som syftar till att stärka kvinnors ställning i samhället.

Älvsjö stadsdelsnämnd hänvisar till att de under 2017 förtydligat jämställdhetsaspekterna i samband med att de reviderat sina egna riktlinjer för föreningsstöd. Det framgår inte på vilket sätt riktlinjerna bidrar till att stärka kvinnors makt och inflytande i det offentliga rummet. Nämnden uppmanas att förtydliga detta till tertialrapport 1.

*Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor*

För att Stockholm ska vara en demokratiskt hållbar stad och erbjuda alla stockholmare bra service och kvalitet fordras att Stockholm stad kan attrahera och behålla en mångfald av välutbildade och kompetenta medarbetare och chefer. Stockholm stad som arbetsgivare ska erbjuda grundförutsättningar som trygga arbetsvillkor, kompetensutveckling och ett öppet och respektfullt klimat på arbetsplatsen.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att samtliga 32 nämnder har angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Sedan början av året har sjukfrånvaron minskat och är nu på samma nivå som i mitten av 2015 (6,46 procent). Det är främst den långa sjukfrånvaron som ligger bakom minskningen och en större minskning finns inom stadsdelsnämnderna och bland kvinnor. Ambitionsnivån inför 2018 är något högre än 2017 då nämndernas aggregerade årsmål för 2018 är 5,94 procent jämfört med 6,05 procent för 2017.

Stadsledningskontoret konstaterar att samtliga nämnder, förutom utbildningsnämnden, har bifogat en kompetensförsörjningsplan som de kommer att fortsätta att arbeta med under 2018. Majoriteten av nämnderna betonar vikten av en bra introduktion och kompetensutveckling för att behålla medarbetare samt satsningar på att attrahera/rekrytera rätt kompetens för att säkerställa att man kan möta verksamhetens kortsiktiga och långsiktiga behov.

Nämnderna beskriver olika riktade satsningar för att öka kunskapsnivån inom områdena jämställdhet, diskriminering och mångfald. Ett exempel är utbildning i kompetensbaserad rekrytering. Under året fortsätter nämnderna att arbeta utifrån stadens personalpolicy och särskilt området Lika rättigheter och möjligheter.

Alla nämnder och bolagsstyrelser uppmanas att se över sina rutiner samt säkerställa att alla chefer och medarbetare vet vart de ska vända sig om man upplever att man blivit utsatt för kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller diskriminering. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska i tertialrapport 1 redovisa hur de arbetar för att säkerställa det.

Det finns följande risker som är väsentliga och som kan påverka måluppfyllelsen för Kommunfullmäktiges mål inom verksamheten:

Att nämnderna inte i tillräcklig omfattning lyckas behålla och rekrytera verksamhetskritisk kompetens. Det gäller särskilt forskollärare, lärare, sjuksköterskor, socialsekreterare och ingenjörer.

Stadsdelsnämnderna fortsätter arbetet i enlighet med stadens handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndsbedömare. En handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för forskollärare och barnskötare ska tas fram under året.

Arbetet med heltid som norm intensifieras under nästa år. Alla nämnder ska ta fram handlingsplaner för att öka takten att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda ofrivilligt deltidssarbete heltid.

*Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering*  
Stockholm ska i den egna verksamheten säkerställa respekt för mänskliga rättigheter och ta ansvar för de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig till. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges fyra indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål för kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 29 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls, varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Stadsledningskontoret konstaterar att flertalet nämnder planerar kunskapshöjande insatser om mänskliga rättigheter och skyddet mot diskriminering. Dessa insatser borgar för att öka

tryggheten bland stockholmarna. Flertalet nämnder beskriver hur de ska nå grupper som kan vara särskilt utsatta för diskriminering. Socialnämnden och flera stadsdelsnämnder beskriver på ett föredömligt sätt hur de utifrån en beskrivning av risker där diskriminering kan förekomma ska utveckla arbetssätt som bidrar till att verksamheterna är tillgängliga för alla. Åtskilliga nämnder tar därutöver fasta på att utvecklingsarbetet med att säkerställa mänskliga rättigheter ska bedrivas utifrån ett barnrättsperspektiv och vägledas av kunskap om hbtq-personers och nationella minoriteters rättigheter. Därtill är det flera stadsdelsnämnder som beskriver hur arbetet ska bedrivas för att leva upp till åtagandet om att staden är förvaltningsområde för finska.

Under året kommer flertalet nämnder att rikta arbetet med förstärkt föräldraskapsprogram till nyanlända. Utmärkande för insatserna är de ska stärka befintliga verksamheter och genomföras i samverkan med civilsamhället. Hägersten–Liljeholmens stadsdelsnämnd uppmanas att redogöra för hur den avser att arbeta med förstärkt föräldraskapsprogram och därmed bidra till måluppfyllelse.

Under året fortsätter stadsdelsnämnderna i ytterstaden arbetet med ungas organisering.

*Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention*

Barns rättigheter ska vara centrala för alla politikområden och genomsyra stadens verksamheter. För att ytterligare garantera barnrättsperspektivet ska stadens barnombudsman vara verksamheterna behjälpliga och ge förslag till förbättringar. Med ökade resurser och ambitioner inom skola och välfärd förstärks förutsättningarna att se varje barns behov. Under 2018 ska ”Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022” implementeras för Stockholm stad.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 30 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav 29 även tagit fram nämndmål, 16 nämnder indikatorer och 15 nämnder formulerat aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse. Stadsledningskontorets bedömning om måluppfyllelse grundar sig främst på nämndernas bedömning av målet. Förklaringen är att indikatorerna är mycket begränsade i förhållande till målet både med vad de mäter samt att de endast mäts inom utbildningsnämndens verksamhet.

Stadsledningskontoret konstaterar att fastighetsnämnden inte har utvecklat något nämndmål som bidrar till verksamhetsområdesmålet. Nämnden uppmanas att höja sin ambitionsnivå och i samband med tertialrapport 1 återkomma med nämndmål.

I nämndernas verksamhetsplaner framgår många olika aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen och Spånga-Tensta har inom socialtjänsten fördjupat sin analys kring barnrättsperspektivet och barns delaktighet med hjälp av Västernorrlandsmodellen. Modellen fokuserar på att öka barns och ungas delaktighet bland annat genom systematiska intervjuer.

Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Kungsholmens och Östermalms stadsdelsnämnd är några av flera nämnder som deltar i den stadsövergripande arbetsgruppen *Staden i ögonhöjd*. Gruppen har i uppdrag att ta fram en rutin för hur barn och ungas behov ska säkerställas i stadsutvecklingen. Gruppen har tagit fram en checklista som ska användas vid skrivande av tjänsteutlåtanden samt en metod för integrerad barnkonsekvensanalys som ska användas i stadsbyggnadsprocessen. Beslut om metod för integrerad barnkonsekvensanalys och checklista har enligt plan tagits beslut om i berörda nämnden under november och december 2017.

Av stadens bolag har SISAB, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem ett eget mål för verksamhetsområdesmålet med att använda barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i arbetet för barns rättigheter samt en aktivitet.

SISAB beskriver även hur bolaget medverkar till måluppfyllelsen genom bolagets projektstyrning. I styrningen finns det inarbetat att frågan om barnens delaktighet i projekt ska tas upp vilket görs i styrgruppsmöten för respektive projekt.

#### *Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld*

Staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Medarbetare i staden ska ha kunskaper i våldsförebyggande arbete. Staden ansvarar för att inom framförallt socialtjänsten, skolan och förskolan arbeta förebyggande, och för socialtjänstens del också uppsökande och att ge stöd och skydd till brottsoffer.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Stadsledningskontorets bedömning grundar sig på att staden genomför ett antal åtgärder för att utveckla arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns fortfarande utmaningar och arbetet mot ett Stockholm där ingen behöver vara rädd för våld ska betraktas som ett långsiktigt arbete. Bedömningen grundas vidare på att för samtliga av kommunfullmäktiges indikatorer bedöms nämndernas aggregerade årsmål som rimliga. Av 32 nämnder har 22 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Kulturnämnden har en viktig roll i det våldsförebyggande arbetet samt att rikta information om stöd och hjälp till unga stockholmare sprids via de arenor och verksamheter de deltar i. Kulturnämnden uppmanas i samband med tertialrapport 1 att utveckla nämndmål som stödjer fullmäktiges mål. Servicenämnden är en viktig funktion i vägledning och information för stockholmare om flera av stadens verksamheter, bland annat förskola och äldreomsorg. Nämnden omfattas av stadens program och medarbetarna ska ha grundläggande kunskaper om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck för att kunna hänvisa stockholmare rätt. Servicenämnden uppmanas därför att i samband med tertialrapport 1 utveckla nämndmål som stödjer fullmäktiges mål. Äldrenämnden uppmanas att utveckla beskrivningen om hur de ska bidra till kommunfullmäktiges mål.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns risk för oönskade händelser som är väsentliga och som kan påverka måluppfyllelsen för kommunfullmäktiges mål inom verksamheten. Brister i beaktande av barnperspektivet i vuxenhandläggningen riskerar att medföra att dessa ärenden inte överförs till barn- och ungdomsenheten. Insatser i form av krisbearbetande samtal, stödgrupper eller annat lämpligt stöd på kort och lång sikt riktade direkt till barnet riskerar därmed att utebli. Nämnderna fortsätter att utveckla barnperspektivet i vuxenhandläggningen, utvecklar den interna samverkan samt vidareutbildar medarbetare.

Nämnderna prioriterar och arbetar i all väsentlighet enligt stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck och genomför aktiviteter i enlighet med delmålen för programperioden. Utbildningsinsatser för stadens anställda genomförs inom alla verksamhetsområden och kompetensen kring särskilt sårbara grupper stärks.

Under 2018 inrättar stadsdelsnämnderna fyra regionala relationsvåldscentrum för att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder. Relationsvåldsteamerna i staden erbjuder stöd- och behandlingsinsatser till våldsutsatta och våldsutövare och resurscentrum Origo utgör ett viktigt stöd i stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Staden stärker sitt uppsökande arbete mot unga som utsätts för människohandel och prostitution.

Metoo-upproppet har satt fokus på sexuella övergrepp och kränkningar, som stadens verksamheter har ett stort ansvar för att förebygga. Nämndernas våldspreventiva arbete sker på olika nivåer, från tidiga universella insatser riktade till alla barn, unga och vuxna innan våldet och det hedersrelaterade våldet har skett, till insatser riktade mot våldsutövare. Medarbetare utbildas för att kunna arbeta förebyggande mot våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, trakasserier och kränkningar. Som en del av nämndernas jämställdhetsarbete riktas insatser mot män och pojkar för att förändra normer kring

maskulinitet och våld, bland annat genom programmet Mentorerna i våldsprevention (MVP) i skolan och fritidsverksamheter.

#### *Stockholm är en tillgänglig stad för alla*

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att funktionshinder inte är en egenskap hos individen utan orsakas av hur samhället ser ut. Staden ska därför identifiera och systematiskt avlägsna det som motverkar delaktighet i samhället och ett självständigt liv.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för fem av kommunfullmäktiges sex indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 29 nämnder har samtliga angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Nämnderna får utfall från brukarundersökningarna först sent på året, vilket gör det svårt för dem att vidta åtgärder för att säkerställa måluppfyllelse.

Stockholms stad har högt ställda mål för att garantera alla som bor och verkar i Stockholm full delaktighet i samhällslivet och arbetar sedan länge med att öka tillgängligheten i staden och delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning. Ett reviderat program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning har tagits fram som nämnder och bolagsstyrelser utgår från när de planerar och följer upp sitt arbete för att nå stadens mål om ett Stockholm som är tillgängligt för alla. Programmet pekar ut åtta fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska i sin ordinarie planering precisera vilka aktiviteter de behöver genomföra inom de prioriterade områdena för att nå stadens mål och hur de ska samverka inom staden samt med andra aktörer.

#### *Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande*

Stockholmarna ska känna att de har möjlighet att påverka Stockholms utveckling och den framtid som vi lämnar efter oss till kommande generationer. Ett viktigt arbete under mandatperioden är att stärka den representativa demokratin. Staden måste ta ansvar för att öka valdeltagandet i de delar av staden där det är lågt. Alla ska vara väl informerade om hur de kan delta i och påverka samhället.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för samtliga av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. Av 32 nämnder har 30 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsområdesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse. Fastighetsnämnden uppmanas till tertiärrapport 1 utveckla nämndmål, - indikator och/eller aktivitet som stödjer uppfyllelsen av verksamhetsområdesmålet. Stadsledningskontoret oroas över föregående års låga resultat gällande såväl förtroende för stadens förvaltningar som möjlighet till påverkan och kan konstatera att nämnderna behöver arbeta intensivt och målmedvetet med dessa frågor under året för att nå kommunfullmäktiges ambitioner.

För de indikatorer som är nya för 2018 föreslås årsmål i bilaga 3.

Stadsdelsnämnderna Norrmalm och Södermalm uppmanas till tertiärrapport 1 fastställa årsmål för 2018 för indikatorerna *Andel stockholmare som har förtroende för stadsdelsförvaltningen i det område där de bor* och *Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö*.

Trafiknämnden uppmanas till tertiärrapport 1 fastställa årsmål för 2018 för indikatorn *Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö*.

Stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Södermalm och

Älvsjö har betydande skillnader i utfall mellan kvinnor och män på indikatorn *Andel stockholmare som har förtroende för stadsdelsförvaltningen i det område där de bor* men har inte analyserat utfallet och inte heller beskrivit planerade åtgärder för att öka jämställdheten. Nämnderna uppmanas att i samband med tertialrapport 1 återkomma med tydligare analys samt åtgärder för att minska skillnaderna, se bilaga 4.

Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Norrmalm har betydande skillnader i utfall mellan kvinnor och män på indikatorn *Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö* men har inte analyserat utfallet och inte heller beskrivit planerade åtgärder för att öka jämställdheten. Nämnderna uppmanas att i samband med tertialrapport 1 återkomma med tydligare analys samt åtgärder för att minska skillnaderna, se bilaga 4.

Nämnderna planerar för ett stort antal aktiviteter i syfte att utveckla delaktigheten och stärka demokratin. Stadsdelsnämnderna har ett förstärkt demokratiuppdrag vilket tydligt märks i deras verksamhetsplaner, som innefattar en mångfald av aktiviteter. Flera stadsdelsnämnder kommer under året att arbeta aktivt för att öka valdeltagandet under 2018 års val, bland annat genom uppsökande verksamhet och demokratiambassadörer. Flertalet stadsdelsnämnder arbetar för att öka antalet medborgarförslag samt med att utveckla samverkan med civilsamhället. Flera facknämnder beskriver att de har för avsikt att aktivt medverka i det lokala utvecklingsarbetet och de medborgardialoger som leds av stadsdelsnämnderna. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden kommer under året att utveckla digitala dialogverktyg.

### **Lokala utvecklingsprogram**

I enlighet med kommunfullmäktiges Riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete, följs de lokala utvecklingsprogrammen upp inom den ordinarie uppföljningen utifrån de mål och aktiviteter från programmen som fastställts i nämndernas verksamhetsplaner. Stadsdelsnämnderna har i sina verksamhetsplaner fastställt nämndmål, indikatorer och aktiviteter med utgångspunkt från de lokala utvecklingsprogrammen och de flesta berörda facknämnder och bolagsstyrelser har redovisat sina planerade åtaganden i de olika programmen.

Stadsledningskontorets bedömning är att programmen överlag är ambitiösa och bygger på väl genomarbetade nulägesanalyser. För de sju stadsdelsnämnderna i ytterstaden, som enligt riktlinjerna är prioriterade, är samverkan med berörda facknämnder och bolagsstyrelser avgörande för att möjliggöra genomförandet av programmen. I dessa områden är främst frågor som arbete och försörjning, trygghet och tillit, uppväxtvillkor och utbildning samt bostäder, i fokus i programmens målsättningar och föreslagna åtgärder. De facknämnder och bolagsstyrelser som i störst utsträckning identifieras som samverkanspartners av de sju prioriterade stadsdelsnämnderna är utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, trafiknämnden, idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden samt bostadsbolagen.

En majoritet av berörda facknämnder och bolagsstyrelser tydliggör i verksamhetsplanerna att de ställer sig positiva till att samverka med de prioriterade stadsdelsnämnderna inom ramen för det lokala utvecklingsarbetet. Särskild förbättringspotential finns dock för utbildningsnämnden avseende hur formerna för deras fortsatta arbete inom ramen för de lokala utvecklingsprogrammen ska se ut samt vilka åtgärder som kan genomföras under 2018. Utbildningsnämnden uppmanas att till tertialrapport 1 precisera vilka åtgärder de har för avsikt att påbörja under 2018 inom ramen för de prioriterade lokala utvecklingsprogrammen.

### *Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning*

Stockholm ska använda offentlig upphandling som ett styrmedel för att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning. Välfärdsverksamheten ska kännetecknas av hög kvalitet, öppenhet och goda arbetsvillkor. Sociala hänsyn ska användas vid upphandling för att exempelvis motverka oseriösa leverantörer och bidra till att långtidsarbetslösa kommer i arbete.

Stadsledningskontoret bedömer att kommunfullmäktiges årsmål för verksamhetsrådesmålet kommer att uppnås helt under 2018. Bedömningen grundas på att för kommunfullmäktiges indikator *Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram* uppnår nämndernas aggregerade årsmål kommunfullmäktiges mål helt. För den obligatoriska nämndindikatorn *Andel elektroniska inköp* har flera nämnder dock en låg ambitionsnivå. Av 32 nämnder har 26 angett på vilket sätt de bidrar till att verksamhetsrådesmålet uppfylls varav majoriteten även tagit fram nämndmål, indikatorer och aktiviteter som bidrag till måluppfyllelsen.

Stadsledningskontoret konstaterar att flera nämnder har låg ambitionsnivå för den obligatoriska nämndindikatorn *Andel elektroniska inköp*. Arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, kulturnämnden/kulturförvaltningen, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden samt Spånga-Tensta stadsdelsnämnd uppmanas att höja sin ambitionsnivå och i samband med tertialrapport 1 återkomma med reviderat årsmål. Exploateringsnämnden och fastighetsnämnden uppmanas därutöver att ta fram aktiviteter som säkerställer ett införande av inköpssystemet på nämnderna. Överförmyndarnämnden har inte tagit fram något årsmål och uppmanas att i samband med tertialrapport 1 återkomma med ett årsmål.

Flera nämnder, framför allt stadsdelsnämnderna, bidrar till måluppfyllelsen kring avtalstrohet, att undvika oseriösa leverantörer och öka andelen ekologiska livsmedel, genom att använda inköpssystemet där upphandlade varor och tjänster kontinuerligt ansluts.

Utbildningsnämnden arbetar med att utveckla stöd kring upphandlings- och inköpsfrågor till skolorna. Särskilt fokus läggs på stödet kring lokalvård på entreprenad, där miljökraven är en viktig del.

Ett flertal nämnder ställer krav på social hänsyn i samband med upphandlingar. Exploateringsnämnden samverkar bland annat med andra städer i syfte att utbyta kunskap och erfarenheter kring kravställande och uppföljning av etiska krav för stenprodukter i anläggnings- och driftentreprenader. Vidare samarbetar exploateringsnämnden med arbetsmarknadsnämnden för att underlätta för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden.

Kring miljöhänsyn samverkar trafiknämnden med Trafikverket, Göteborgs stad och Malmö stad för att utveckla de sedan tidigare gemensamma kraven vid upphandling till att även inkludera miljöaspekter. Bland annat tas gemensamma krav fram för inblandning av fossilfria bränslen. På sikt är ambitionen att fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter, entreprenader och arbetsmaskiner. Under året kommer Exploateringsnämnden att upphandla fossilbränslefria arbetsmaskiner för driftsättning i projektet Norra Djurgårdsstaden.

### **Investeringar**

Investeringsbudgeten för stadens nämnder uppgår till 8 103,7 mnkr för 2018, vilket är en ökning med 542,4 mnkr jämfört med 2017. De största förändringarna avser ramarna för fastighetsnämndens, exploateringsnämndens och trafiknämndens investeringsverksamhet, där fastighetsnämndens investeringsram har ökat med 326,4 mnkr och trafiknämndens ram har ökat med 210,0 mnkr. Exploateringsnämndens investeringsutgifter brutto har ökat med 140,0 mnkr jämfört med 2017.

#### *Exploateringsnämnden*

Exploateringsnämndens investeringsbudget 2018 uppgår till netto 3 350 mnkr. Investeringsutgifterna ligger på 4 000 mnkr. Med stadens satsning på ökat bostadsbyggande har investeringsvolymerna inom exploateringsnämndens verksamhet ökat under senare år och väntas vara fortsatt höga.

Exploateringsnämndens verksamhetsplan innehåller projekt omfattande totalt 144 000 bostäder. Av dessa har projekt om 30 000 bostäder genomförandebeslut, 39 000 har inriktningsbeslut och 75 000 har utredningsbeslut. Bland de större utgiftsposterna 2018 kan nämnas projekten Slussen, Norra Djurgårdsstaden och Hagastaden. Dessa projekt står för

närmare hälften av nämndens planerade utgifter under 2018.

Av investeringsplanen 2018 är 40 mnkr i budgeten avsatta för genomförande av cykelplan. De cykelåtgärder som planeras ingår som en del i nämndens olika exploateringsprojekt.

Exploateringsnämnden bedömer att markförsäljningar i samband med exploatering kan komma att uppgå till 3 000 – 3 500 mnkr år 2018. Dessa inkomster ingår i stadens resultat, dock inte i exploateringsnämndens budget. För att tydliggöra kopplingen till nämndens investeringsutgifter och lönsamhetskravet ingår ”exploateringsinkomster”, motsvarande bokförda värden från dessa försäljningar, i exploateringsnämndens budgetram för investeringar. De bokförda värdena utgörs i huvudsak av tidigare nedlagda investeringsutgifter. Exploateringsinkomsterna 2018 uppgår i enlighet med budget till 200,0 mnkr.

Under 2018 kommer nämndens arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor att fokusera på att ta fram en modell för att tydliggöra och integrera jämställdhetsperspektivet i exploateringsprocessen och i övriga verksamhetsmål. I arbetet med att utveckla stadens exploateringsprojekt är ambitionen att inkludera jämställdhetsperspektivet i tidigt skede för att säkerställa jämställda stadsmiljöer på lång sikt.

#### *Fastighetsnämnden*

Fastighetsnämndens investeringsbudget uppgår till 2 063 mnkr, varav 544 mnkr utgör idrottsinvesteringar och 1 519 mnkr avser nämndens övriga investeringar. För 2018 redovisar nämnden en planerad investeringsutgift som är 200,8 mnkr högre än kommunfullmäktiges budget.

Av ökningen utgör 42 mnkr ett behov av ombudgetering för projekt Åkeshovs sim- och idrottshall som nämnden avser att återkomma med en begäran om i verksamhetsberättelsen för 2017. Orsaken till detta är en uppkommen försening i projektet.

Nämnden konstaterar att det finns behov av ytterligare medel för idrottsinvesteringar. Totalt bedömer nämnden behovet till 220 mnkr. I prioriteringen av investeringsplanen för 2018 har fastighetsnämnden och idrottsnämnden gjort prioriteringen utifrån vad som är möjligt att skjuta på. Då flertalet projekt redan är upphandlade och i produktion blir det kostsamt att omprioritera dessa. Nämnden uppger vidare att uteblivna reinvesteringar kan leda till att anläggningar kan få svårt att leva upp till myndighetskrav, vilket kan leda till kostnader för akut underhåll och i värsta fall stängning av anläggningar. Flera stora projekt pågår och om de stoppas kan det medföra skadeståndsanspråk från både entreprenörer och kunder. Andra projekt som stoppas kan även få mer långgående konsekvenser då exempelvis underhållsåtgärder bortprioriteras, vilket försämrar fastigheternas skick och indirekt på sikt även intäkter.

Stadsledningskontoret anser att det finns skäl att utöka den långsiktiga ramen år 2018 med 220 mnkr för att inrymma nödvändiga idrottsinvesteringar. Därmed kan nämnden undkomma negativa konsekvenser för pågående och planerade idrottsinvesteringar. Härav föreslås att 100 mnkr omfördelas från den utökade ramen för nämndens övriga investeringar, samt att nämnden tillstyrks en budgetjustering om 120 mnkr. Nämnden uppmanas att förbättra prognosarbetet.

Huvuddelen av nämndens fastighetsbestånd förvaltas för att tillgodose lokalbehovet för stadens egna verksamheter. Statistik över hur användningen av lokalerna fördelar sig på män och kvinnor och pojkar och flickor tillhandahålls i första hand av berörda verksamheter. Nämnden har begränsad tillgång till sådan statistik.

#### *Kyrkogårdsnämnden*

Investeringsbudgeten för 2018 är 66 mnkr. Av dessa är 46 mnkr avsatta för specifika projekt; Järva begravningsplats, ny bevattningsanläggning på Skogskyrkogården, ombyggnad av arbetslokaler på Norra begravningsplatsen och för byggnation av kistgravkvarter vid Räcksta begravningsplats.



Övriga 20 mnkr fördelas av nämnden för särskilda investeringar som syftar till att möjliggöra för ett långsiktigt underhåll som håller en god nivå.

#### *Trafiknämnden*

För att genomföra trafiknämndens långsiktiga uppdrag tilldelas för 2018 en investeringsbudget som uppgår till netto 830 mnkr. Inom denna ska cykelinvesteringar inrymmas, inkluderat en utökning om 300 mnkr för perioden 2015-2018 som beslutades i budget 2015. Härutöver har nämnden tilldelats en utökad budget med 670,5 mnkr för särskilt prioriterade projekt. Därmed uppgår trafiknämndens investeringsbudget 2018 till netto 1 500,5 mnkr, vilket är en ökning med 210 mnkr jämfört med 2017.

Nämnden planerar att fördela investeringsmedlen inom följande verksamhetsområden; gator och trafikordningar 757 mnkr (47 procent), gång- och cykelbanor 374,8 mnkr (23 procent), parker, träd och grönområden 160,9 mnkr (10 procent), belysning 110,5 mnkr (7 procent) och övrigt 220,3 mnkr (14 procent).

Under 2018 planerar nämnden att genomföra cykelinvesteringar för 324,6 mnkr. För hela perioden 2012-2018 beräknas de totala cykelinvesteringarna därmed uppgå till 1 000,0 mnkr, vilket är i linje med beslut fattade av kommunfullmäktige. Åtgärderna avser främst utbyggnad av cykelpendlingsnätet. Bland projekt där åtgärder planeras att genomföras under året kan nämnas Lidingövägen, Värtavägen, Ulvsundavägen, Bromstensvägen, Torsgatan, Stadsgårdsleden, Flatenvägen, Vasagatan och Hässelbystråket.

I syfte att bevara funktionen i den befintliga infrastrukturen bedrivs särskilda reinvesteringsprogram inom områdena belysning, trafiksignaler, gatuytor samt mindre konstbyggnader (broar och viadukter med mera). Totalt planeras utgifterna för dessa program uppgå till 192,0 mnkr. Utöver programmen är det flera av investeringsprojekten som utgör reinvesteringar.

Bland större pågående projekt dominerar Tåtskikt Sergels Torg. Projektets totalbudget uppgår till 1 650,0 mnkr, varav 473,0 mnkr har avsatts för de avslutande etapperna under 2018. En satsning på att förbättra grönstrukturen har påbörjats. Totalt avsätts 300 mnkr under fyra år (2016-2019), varav nämnden avser att använda 130 mnkr under 2018.

Nämnden har identifierat fem områden som ska utgöra fokus för nämndens jämställdhetsarbete. Av dessa är det främst trygghetsskapande belysningsåtgärder och trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder, där investeringar är en del av jämställdhetsarbetet. I nämndens verksamhetsplan för 2018 ingår fortsatta satsningar inom dessa områden.

#### *Stadsdelsnämnderna*

Nämndernas arbete med park- och reinvesteringar hanteras inom ramen för den etablerade processen mellan trafiknämnden och stadsdelsnämnderna. Trafikkontoret har i denna process ansvar för att göra en genomarbetad och rättvis fördelning över hela staden. Ambitionen är en likvärdig fördelning över tid, och där stadsdelarnas parkplaner är en viktig komponent.

Stadsdelsnämndernas investeringsbudget för 2018 är oförändrad jämfört med föregående år. Samtliga medel fördelas i budget och i samband med tertialrapporteringarna redovisar stadsdelarna utfall och avvikelser från plan.

#### *Stockholms Stadshus AB*

Investeringsnivån i bolagskoncernen ökar successivt och uppgår år 2018 till cirka 15 mdkr, vilket är cirka 600 mnkr lägre än kommunfullmäktiges budget. Den största avvikelser ligger hos Stockholm Vatten och Avfall AB. Kostnader i de två stora projekten, Stockholms Framtida Avloppsrening (SFA) och Sorteringsanläggning i Högdalen, förskjuts framåt i tiden vilket medför cirka 700 mnkr i minskat investeringsbehov. Utöver denna förändring så ökar AB Stockholmshems och AB Familjebostädernas investeringar tillsammans med cirka 250 mnkr. Dessa öknings avser främst strategiska investeringar inom nyproduktion och ombyggnation.

Bostadsbolagens investeringar omfattar 7,3 mdkr av koncernens totala investeringsvolym för år 2018. Av de planerade investeringarna avser 4,5 mdkr investeringar i nyproduktion, vilket följer kommunfullmäktiges mål om ökad nyproduktion av bostäder.

Infrastrukturbolagen Stockholm Vatten och Avfall AB, Stockholms Hamn AB och AB Stokab planerar investeringar om cirka 3,7 mdkr för år 2018. Ett av de större projekten som pågår under 2018 är Stockholms Hamnars utveckling av hamnen i Norvik, där cirka 910 mnkr planeras investeras under 2018.

Stockholm Vatten och Avfall AB:s projekt SFA är det enskilt största projektet i bolagskoncernens projektportfölj. I enlighet med beslut av kommunfullmäktige bedöms projektets kostnader totalt uppgå till 9,2 mdkr, varav cirka 570 mnkr under 2018.

Den höga investeringsvolymen inom bolagskoncernen kräver fortsatt behov av styrning och kostnadsmedvetenhet samt balans mellan egen finansiering och upplåning. Projekten ska genomföras med en finansiell stabilitet och med en ekonomiskt hållbar tillväxt för kommunkoncernen. Under 2018 behöver Stockholms Stadshus AB och bolagens gemensamma fokus vara att planera, prioritera och följa upp för att uppnå en bättre måluppfyllelse och en långsiktigt hållbar ekonomi.

#### *Medfinansiering*

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansiär i ett antal stora infrastrukturprojekt. Under åren 2018 - 2020 kommer utbetalningarna till medfinansiering att uppgå till cirka 300 - 400 mnkr per år.

Utbetalningarna avser projekten Citybanan, bussterminallösning vid Slussen samt medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan. Av de årliga utbetalningarna avser merparten tunnelbaneutbyggnaden. Stadens åtagande för medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan inom Stockholmsöverenskommelsen uppgår till totalt 3 050 mnkr i prisnivå januari 2016.

I juni 2017 fattade kommunfullmäktige beslut om avtal och finansieringsplan för utbyggnad av kollektivtrafik i enlighet med Sverigeförhandlingen. Stockholms del av den kommunala medfinansieringen beräknas uppgå till 2 882 mnkr i prisnivå januari 2016. Den första utbetalningen ska enligt finansieringsplanen ske år 2023.

#### **Budgetjusteringar med mera**

Kommunfullmäktige har i budget för 2018 reserverat medel till kommunstyrelsens förfogande för särskilda ändamål där förutsättningarna för fördelning inte var kända vid tidpunkten för budgetbeslutet. Dessa medel kan fördelas av kommunstyrelsen i samband med tertialrapporter eller i särskilda ärenden.

#### *Central medelsreserv*

Ur *Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2018 års budget har medgetts budgetjustering för ökade nettokostnader med 109,5 mnkr.

Ur *Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* har medgetts budgetjustering för ökade nettokostnader med 4,8 mnkr.

Ur *Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2018 års budget har medgetts budgetjustering för ökade utgifter inom investeringsbudgeten med 363,7 mnkr.

Stadsledningskontorets förslag till samtliga budgetjusteringar framgår av bilaga 2. Nedan specificeras vissa budgetjusteringar.

#### **Medel för lokaländamål**

Medel har reserverats för stimulansbidrag för utbyggnad av särskilda boenden för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning.

Nämnderna har ansökt om kompletterande bidrag för utökade startkostnader för

gruppboendestäder enligt LSS. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnds ansökan om kompletterande stimulansbidrag om 0,1 mnkr för startkostnader för en ny gruppboendestad enligt LSS, Strandviolens 6, är enligt gällande anvisningar och föreslås tillstyrkas.

Nämnderna har ansökt om budgetjustering av tidigare ansökt och beviljat bidrag för utbyggnad av särskilda boendena för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning om 2,2 mnkr vilket föreslås tillstyrkas.

#### **Medel för hemlöshet – nya verksamheter**

I *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* har 10 mnkr reserverats för arbetet mot hemlöshet. Stadsdelsnämndernas ansökningar ligger i linje med inriktning och mål i ”Program för att motverka hemlöshet i Stockholms stad 2014-2019” och uppfyller övriga formkrav. Stadens arbete har tre viktiga utgångspunkter, förebyggande insatser, att möta den akuta hemlösheten och steget vidare till eget kontrakt och sysselsättning. Arbetet mot hemlöshet ska vara långsiktigt och gruppen hemlösa ska mötas med långsiktiga placeringar och insatser så att de får en mer trygg tillvaro att kunna utgå från, vilket ansökningarna speglar. I samband med verksamhetsplan 2018 inkom nämnderna med ansökningar om totalt 18 mnkr. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att tilldela stadsdelsnämnderna 10 mnkr enligt bilaga 2. Finansiering sker ur *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov*.

#### **Medel för naturreservat**

Arbetet med inrättande av nya naturreservat och skötsel av befintliga fortsätter under 2018. I *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* har 8 mnkr reserverats för direkta kostnader i samband med förbättring av skötsel av befintliga naturreservat. Nämnderna har i verksamhetsplan 2018 begärt budgetjusteringar med 12,9 mnkr avseende kostnader för skötselåtgärder inom naturreservat.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att tilldela nämnderna 8 mnkr enligt bilaga 2. Finansiering sker ur *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov*.

#### **Medel för åtgärder för giftfri förskola**

I kommunfullmäktiges budget 2018 finns 6 mnkr reserverat i *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* för nämndernas genomförande av vägledningen Kemikaliesmart förskola. Då de inkomna ansökningarna överstiger det belopp som finns reserverat i *Central medelsreserv 2* har en fördelning gjorts utifrån storlek på barngrupperna i förskolor i stadens regi för respektive stadsdelsnämndsområde.

Stadsdelsnämnderna föreslås tilldelas 5,9 mnkr enligt bilaga 2 för deras arbete med åtgärder för en giftfri förskola.

Medel för åtgärdsprogram för god vattenstatus

Kommunfullmäktige beslutade 2015 om Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus. Syftet med programmet är att stadens sjöar och vattendrag ska nå en god vattenstatus till 2021. I kommunfullmäktiges budget 2018 finns medel avsatta i central medelsreserv som nämnderna kan ansöka om i samband med antagande av verksamhetsplan.

I verksamhetsplan 2018 har nämnderna totalt ansökt om 10 mnkr, varav 8,7 mnkr föreslås tillstyrkas enligt bilaga 2 för åtgärder som bedöms ligga i linje med Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus och utkast till lokala åtgärdsprogram.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslås tilldelas 6 mnkr för färdigställande av nio lokala åtgärdsprogram inför politisk behandling och 1,7 mnkr ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda behov* i 2018 års budget för framtagande av underlag för att fortsätta arbetet med tre lokala åtgärdsprogram under 2018.

Östermalms stadsdelsnämnd föreslås tilldelas 0,8 mnkr ur *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda behov* i 2018 års budget för restaurering av våtmark i Kaknäs ängar.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd har ansökt om medel från *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2018 års budget. Ansökan avser anläggande av två seriekopplade långsmala dammar i anslutning till Bällstaån, i området mellan Hjulsta Vattenpark och tunneln/kulverten som leder ån förbi Spånga centrum. Dagvatten från Lunda industriområde kommer ledas under Mälarbanan för att pumpas upp till reningsdammarna. Vattnet kommer att ledas ut till Bällstaån efter att ha passerat den andra dammen. Ansökan omfattar även att ge Bällstaån meanderslingor parallellt med Mälarbanan, vilket ska bidra till att ett svämplan (en översvämningssyta) skapas kring ån samtidigt som gestaltningen av området förbättras. Investeringen bidrar bland annat till att rena dagvatten från främst ett större industriområde men även från bostadsområden, del av Mälarbanan och del av väg 275 som går i riktning norr-söder inom anläggningens avrinningsområde.

Projektet bedöms vara angeläget och väl motiverat utifrån Handlingsplan för god vattenstatus antagen i kommunfullmäktige 2015-03-09 samt Lokalt åtgärdsprogram för Bällstaån, åtgärdsbehov i Stockholms stad (augusti 2017). Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ska till tertialrapport 1 komplettera ansökan i samråd med Stockholm Vatten AB med principer för avtalets utformning samt tillsammans med idrottsnämnden komplettera ansökan med en kalkyl för en eventuell flytt av den idrottsverksamhet som idag avses flyttas till annan plats.

Spånga-Tensta Stadsdelsnämnd föreslås tilldelas för ändamålet 0,2 mnkr i utredningsmedel från *Central medelsreserv: 2 Till kommunstyrelsen förfogande för oförutsedda behov* i 2018 års budget. Det kan konstatera att den så kallade ersättningsprincipen enbart gäller i de fall det finns en exploatering som lämnar ett överskott som kan täcka ersättningsinvesteringen. Idrottsnämnden kan dock ändå pröva att erhålla medel för denna flytt i den gängse budgetprocessen.

### **Medel för demokratiutveckling och genomförandet av lokala utvecklingsprogram**

I kommunfullmäktiges budget 2018 finns 20,0 mnkr reserverat i *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* för stadsdelsnämndernas arbete med att stärka den lokala demokratin, utveckla invånarnas delaktighet och inflytande samt ta fram lokala utvecklingsprogram. Fördelningen av medlen tilldelas de sju prioriterade stadsdelsnämnderna för detta arbete inom ytterstaden och fördelning görs utifrån socioekonomiska variabler. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att tilldela stadsdelsnämnderna 20 mnkr enligt bilaga 2 för deras arbete med att utveckla den lokala demokratin. Finansiering sker ur *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov*.

### **Insatser för ökad trygghet**

Att stärka den trygghetsskapande kapaciteten är en prioriterad uppgift kommunfullmäktiges budget för 2018. Stadens arbete ska syfta till ökad trygghet både genom ett förebyggande socialt arbete som investeringar i situationell trygghet. Staden ska följa upp, skala upp och utveckla effektiva insatser för en trygg och säker stad. I staden pågår långsiktiga satsningar för ökad trygghet och investeringsmedel beviljas i detta ärende för trygghetsskapande åtgärder i den offentliga miljön.

Den grova brottsligheten och våld med dödlig utgång är ett fortsatt stort problem och staden behöver tillsammans med andra aktörer i samhället göra sitt yttersta för att vända den allvarliga utvecklingen. Akuta insatser för att minska otryggheten i staden möjliggör även ett långsiktigt arbete för ett hållbart lokalsamhälle. Med anledning av den kritiska situationen föreslås ett paket av insatser som tillsammans ska bidra till att motverka den otrygghet som följer i våldets spår.

En åtgärd är att stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista respektive Spånga-Tensta beviljas 5 mnkr vardera för att gå in i ett samarbete tillsammans med stiftelsen Fryshuset för utökad trygghetsskapande arbete i Järva. Syftet med verksamheten är att minska våldseskaleringen genom att erbjuda andra, positiva, alternativ för de unga som befinner sig i riskzon för destruktiva miljöer. Fryshuset har idag verksamhet i Husby som nu utökas till att även

omfatta områdena Rinkeby och Tensta.

Stadsdelsnämndernas arbete och roll i det trygghetsskapande arbetet är avgörande. De sju stadsdelsnämnder som pekats ut som särskilt prioriterade i arbetet med lokala utvecklingsprogram ges en särskild trygghetssatsning om totalt 20 mnkr för trygghetshöjande insatser och stärkt närvaro i det offentliga rummet. Hälften av fördelade medel avsätts till lönetillägg för trygghetspersonal. Den andra hälften av medlen disponeras utifrån stadsdelsnämndens bedömning, exempelvis genom stöd till civilsamhälle och lokalt föreningsliv samt förstärkt fältassistentverksamhet.

Kopplat till den offentliga närvaron ska kommunstyrelsen, inom ramen för sitt förstärkta uppdrag kring trygghetsfrågor, utifrån befintligt avtal avropa ambulerande ordningsvakter- och väktare. Verksamheten ska med utgångspunkt i lokala behov och i nära dialog med stadsdelsförvaltningar och polis kunna flytta omkring och verka för ökad trygghet på platser och i miljöer som för stunden upplevs särskilt otrygga. Kommunstyrelsen beviljas budgetjustering om 20 mnkr för ändamålet och ska utifrån detta ansöka hos Polismyndigheten om ordningsvaktsförordnande.

I budget har kommunfullmäktige reserverat medel för socialt förebyggande arbete och insatser för ökad trygghet. Nämnderna beviljas budgetjusteringar om totalt 50 mnkr för insatser enligt ovan. Fördelning av medel framgår av bilaga 2 och finansieras genom *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov*.

#### Medel för trygghetsskapande investeringar

I kommunfullmäktiges budget för 2018 finns för perioden 2018-2019 200 mnkr avsatta för trygghetsskapanden åtgärder i *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter*. Nämnder ska kunna ansöka om medel för att göra investeringar som bidrar till ökad trygghet, exempelvis åtgärder i stadsmiljön som förbättrar säkerhet och trivsel samt stärker den situationella brottspreventionen.

I verksamhetsplan 2018 ansöker nämnderna om investeringsmedel om sammanlagt 47,7 mnkr, varav 23,0 mnkr tillstyrks för olika typer av trygghetsskapande insatser. Exempel på insatser är belysning, trafik hinder samt aktivitetsytor. De ansökningar som föreslås beviljas medel bedöms bidra till målet om en trygg och säker stad och flertalet har analyser från lokala utvecklingsprogram eller trygghetsmätning som grund. Några av de ansökningar som inte beviljas medel bör finansieras på annat sätt, andra behöver till kommande ansökningsomgång kompletteras med ytterligare beskrivning av behovet av trygghetsskapande åtgärder.

Medel fördelas enligt följande:

| NÄMND                | INSATS  | ANSÖKT   | FÖRSLAG  |
|----------------------|---|----------|----------|
| Bromma               | Röjning och belysning strandpromenad och motionsspår      | 1,5 mnkr | 0,0 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Trygghetsskapande upprustning - Dalens allé               | 5,0 mnkr | 0,0 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Trygghetsskapande åtgärder - baksida Dalens centrum       | 1,0 mnkr | 1,0 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Ny fotbollsplan - Dalen                                   | 2,0 mnkr | 0,0 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Olika trygghetsskapande åtgärder - Hagsätra               | 1,5 mnkr | 1,5 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Trygghetsskapande åtgärder (belysning, hinder) - Högdalen | 1,0 mnkr | 1,0 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Trygghetsskapande åtgärder (belysning, hinder) - Rågsved  | 1,2 mnkr | 1,2 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Trygghetsskapande åtgärder - Östberga                     | 2,0 mnkr | 1,4 mnkr |
| Enskede-Årsta-Vantör | Trygghetsskapande åtgärder förskola - Östberga            | 1,4 mnkr | 1,4 mnkr |

|                    |   |                      |                      |
|--------------------|---|----------------------|----------------------|
| Hässelby-Vällingby | Upprustning och trygghetsskapande insatser strandpromenad       | 7,0<br>mnkr          | 0,0<br>mnkr          |
| Farsta             | Belysning i parklek - Tallkrogen                                | 0,9<br>mnkr          | 0,9<br>mnkr          |
| Rinkeby-Kista      | Utveckling av parklek - Hinderstorpsparken                      | 5,7<br>mnkr          | 0,0<br>mnkr          |
| Rinkeby-Kista      | Nytt utegym - Hinderstorpsparken                                | 1,0<br>mnkr          | 1,0<br>mnkr          |
| Rinkeby-Kista      | Ny aktivitetsplats - Sunnanbylab                                | 4,3<br>mnkr          | 4,3<br>mnkr          |
| Rinkeby-Kista      | Belyst naturstig - Saimaparken Akalla                           | 1,5<br>mnkr          | 1,5<br>mnkr          |
| Skärholmen         | Trygghetsskapande åtgärder Mitt 127                             | 0,1<br>mnkr          | 0,1<br>mnkr          |
| Skärholmen         | Effektbelysning otrygga platser - Vårberg                       | 1,0<br>mnkr          | 1,0<br>mnkr          |
| Skärholmen         | Medborgarbudget trygghetsinvesteringar - Vårberg                | 2,0<br>mnkr          | 2,0<br>mnkr          |
| Skärholmen         | Nudging, insatser mot nedskräpning                              | 0,9<br>mnkr          | 0,0<br>mnkr          |
| Spånga-Tensta      | Trygghetsskapande insatser - Hjulsta torg                       | 1,0<br>mnkr          | 1,0<br>mnkr          |
| Kulturnämnden      | Lås och larm meröppna bibliotek och trygghetsskapande inredning | 3,7<br>mnkr          | 3,7<br>mnkr          |
| Kyrkogårdsnämnden  | Belysning - Sandsborgskyrkogården                               | 2,0<br>mnkr          | 0,0<br>mnkr          |
| <b>TOTALT:</b>     |   | <b>47,7<br/>mnkr</b> | <b>23,0<br/>mnkr</b> |

Polisregion Stockholm arbetar för närvarande med en ny regional strategi och nya former för kameraövervakning. Ett väl fungerande samarbete mellan staden, polisen och övriga aktörer är central i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet och staden ska därför vara en aktiv samverkanspart i den pågående utvecklingen. Kommunstyrelsen ansvarar för detta och ska återkomma i tertialrapport 1 med en ansökan om uppskattningsvis 5 mnkr från de medel som reserverats för trygghetsskapande investeringar för inköp av utrustning för ändamålet.

#### **Medel för klimatinvesteringar**

Enligt kommunfullmäktiges budget 2018 finns 310 mnkr för 2018 och 170 mnkr för 2019 avsatta för klimatförbättrande åtgärder i *Central medelsreserv: 4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter*.

Investeringsåtgärderna ska bidra till att nå stadens klimatmål genom att minska de klimatpåverkande växthusgasutsläppen eller bidra till en hög beredskap för kommande klimatförändringar. Åtgärderna ska avse investering, kunna genomföras under det år som ansökan av medel görs samt ha ett tydligt samband med stadens gällande styrdokument inom klimat- och miljöområdet.

I verksamhetsplan 2018 ansöker nämnderna om investeringsmedel om sammanlagt 247,9 mnkr för 2018 varav 53 mnkr utgör tidigare beslutade förhandsbesked. 212,7 mnkr föreslås tillstyrkas inklusive tidigare förhandsbesked.

Stadsdelsnämnderna föreslås tillstyrkas medel om 63,3 mnkr för till exempel utbyten till energieffektiva vitvaror i förskolor, skräpkorgar med solcellskomprimering, inköp av elcyklar till hemtjänst, LED-belysning med mera. Facknämnderna (fastighetsnämnden, exploateringsnämnden, idrottsnämnden, utbildningsnämnden och trafiknämnden) föreslås tillstyrkas medel om 149,4 mnkr för till exempel klimatsmarta gatubelysningsarmaturer,

fördröjningsåtgärder för dagvatten med växtbäddar, täckning av utomhusdelen av Eriksdalsbadets äventyrsbad och solcellsanläggningar.

Åtgärderna bedöms bidra till att nå stadens klimatmål om minskade växthusgasutsläpp och/eller bidra till en hög beredskap för kommande klimatförändringar som bland annat kan medföra ökad risk för översvämningar.

Exploateringsnämnden aviserar förskjutningar om 73,3 mnkr till 2018 och 10,6 mnkr till 2019. Det är av vikt att dessa hanteras budgetmässigt så att de inte tränger undan andra nya angelägna klimatinvesteringar.

Flera av verksamheterna ansöker om medel för investering i LED-belysning vilket ger en stor energibesparing och minskade driftskostnader. Även nya vitvaror ger en stor besparing, och elcyklar minskar behovet av bilresor vilket minskar kostnaderna. Täckning av ett utomhusbad vintertid ger också en stor kostnadsbesparing. Ett antal av åtgärderna innebär dock ökade nettokostnader. Detta gäller i synnerhet investeringarna i klimatanpassning t ex dagvattenåtgärder. Stadsledningskontoret konstaterar att dessa ökade kostnader för berörda nämnder får beaktas i samband med upprättande av budget 2019 och framåt.

Trafiknämnden avser att byta ut samtliga kvarvarande äldre kvicksilverarmaturer i gatubelysningen till moderna LED-ljuskällor. Investeringen kommer att resultera i sänkt energiförbrukning samtidigt som livslängden förlängs och mängden kvicksilver minskar. Framkomlighetsåtgärder för stombussar i kollektivtrafiken minskar restiden och bidrar till att öka attraktiviteten till att resa kollektivt istället för bil. Nämndens ansökan omfattar bland annat ombyggnation av bytespunkter och nya sträckor med busskörfält. Nämnden söker även medel för ett antal växtbäddar med biokol i syfte att omhänderta och fördröja dagvatten vid kraftig nederbörd. Åtgärden i området runt Rådmanngatans tunnelbanestation utgör en konkret fortsättning på det uppdrag i budget 2017 som genomförts i syfte att utreda möjligheter till ytlig hantering av häftiga skyfall i befintlig stadsmiljö.

Fastighetsnämndens och idrottsnämndens projekt riktade mot stadens sim- och idrottsanläggningar har stor potential till att minska energiförbrukningen samt öka produktionen av förnybar energi. Åtgärderna omfattar bland annat bassängtäckning, solcellsanläggningar och klimatsmart belysning.

Exploateringsnämnden avser investera i solceller vid anläggningen för hantering av förorenade schaktmassor inom ramen för Norra Djurgårdsstadsprojektet. Den el som produceras ska bland annat nyttjas av de batteridrivna hjullastare som används i massahanteringen.

Stadsdelsnämnderna avser att öka användandet av elcyklar i hemtjänsten. Elcyklar bidrar till minskade växthusgasutsläpp då de minskar behovet av bil. Brukarna drar också nytta av investeringen då mer tid kan ägnas åt dem tack vare att elcyklar är smidigare att parkera i närhet av bostaden. Stadsdelsnämndernas omfattande investeringar i klimatsmarta vitvaror medför minskad energiförbrukning som samtligt leder till kostnadsbesparingar.

Stadsdelsnämndernas ökande medvetenhet kring klimatrelaterade sårbarheter har resulterat i åtgärder för att hantera ökade mängder dagvatten i parker. Åtgärderna ökar samtidigt parkernas attraktivitet som mötesplats för lek och rekreation.

De avslagna ansökningarna motiveras av låg klimatnytta alternativt låg relevans för klimatrelaterad sårbarhet, eller att projektet inte inneburit en investering. För några av de avslagna ansökningarna ombeds verksamheten återkomma i tertiärrapport 1 med mer utförlig ansökan som specificerar kostnader och klimatnytta. Detta gäller följande ansökningar: rening och återanvändning av leksand (Kungsholmens stadsdelsnämnd), utbyte av ventilationsaggregat, fettavskiljare, elvaror och vitvaror (Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd), dagvattenhantering Räcksta koloniområde och Solviksbadet (Bromma stadsdelsnämnd), förnyelse av trädallé (Farsta stadsdelsnämnd) samt förnyelse av belysningsystem i Eriksdalsbadet och Hässelbyhallen (fastighetsnämnden).

### **Politikerveckan i Järva 2018**

Politikerveckan Järva är en mötesplats för att samtala om integration med politiker, invånare

och näringsliv. Arrangemanget, som äger rum 9-18 juni, drivs av den ideella föreningen The Global Village. Politikerveckan Järva är ett initiativ som sätter fokus på demokrati, deltagande och integration inte bara för närmast berörda stadsdelsnämnder utan för hela staden. I syfte att ge ett samlat stöd från staden föreslås kommunstyrelsen betala ut ett bidrag till föreningen om 0,6 mnkr, bidraget finansieras genom *Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov*. Flera nämnder är involverade i planeringen av arrangemanget men Spånga-Tensta stadsdelsnämnd har en viktig roll i att koordinera stadens fortsatta kontakter med föreningen.

## Resultatbudget

| Mnkr   | KF budget 2018   | Tillstyrkta budgetjusteringar | Av nämnden redovisade omslutningsförändringar | Nämndens justerade budget |
|--|------------------|-------------------------------|---|---------------------------|
| Verksamhetens intäkter                                       | 8 159,3          | -7,3                          | 5 881,1                                       | 14 033,1                  |
| Verksamhetens kostnader                                      |                  |                               |   |                           |
| (-)  | -49 662,4        | -88,1                         | -5 773,7                                      | -55 524,2                 |
| Avskrivningar (-)  | -1 291,5         | -15,0                         | -111,3  | -1 417,8                  |
| Central medelsreserv (-)                                     |                  |                               |   |                           |
| Oförutsedda behov  | -764,3           | 105,6                         | 3,9   | -654,8                    |
| Prestationsreserv  | -737,4           | 4,8                           |   | -732,6                    |
| Anslagsfinansierad del av pensioner/ arbetsgivaravgifter (-) | -1 144,4         |                               |   | -1 144,4                  |
| <b>Verksamhetens nettokostnader</b>                          | <b>-45 440,7</b> | <b>0,0</b>                    | <b>0,0</b>                                    | <b>-45 440,7</b>          |
| Skatter  | 47 682,5         |                               |   | 47 682,5                  |
| Begravningsavgift  | 199,8            |                               |   | 199,8                     |
| Inkomstutjämning   | -3 726,5         |                               |   | -3 726,5                  |
| Kostnadsutjämning  | -498,2           |                               |   | -498,2                    |
| Regleringspost   | -173,5           |                               |   | -173,5                    |
| Generellt statsbidrag  | 294,3            |                               |   | 294,3                     |
| Införandebidrag  | 0,0              |                               |   | 0,0                       |
| Fastighetsavgift   | 1 189,2          |                               |   | 1 189,2                   |
| LSS-utjämning  | -1 257,4         |                               |   | -1 257,4                  |
| Finansiellt resultat (exkl. utdelning)                       | 51,6             |                               |   | 51,6                      |
| Utdelning Stockholm  |                  |                               |   |                           |
| Stadshus AB  | 1 700,0          |                               |   | 1 700,0                   |
| Disposition/avsättning begravningsfond                       | -21,0            |                               |   | -21,0                     |
| <b>Summa finansiering</b>                                    | <b>45 440,8</b>  | <b>0,0</b>                    | <b>0,0</b>                                    | <b>45 440,8</b>           |
| <b>Förändring av redovisat eget kapital</b>                  | <b>0,1</b>       | <b>0,0</b>                    | <b>0,0</b>                                    | <b>0,1</b>                |

## Övrigt

### Omslutningsförändringar



Nämnderna redovisar i sina verksamhetsplaner för 2018 omslutningsförändringar. Stadsledningskontoret tillstyrker att nämndernas budgetar justeras för ökade kostnader och intäkter med totalt 5 881,1 mnkr, enligt bilaga 1.

### **Resultatenheter**

Enligt regler för ekonomisk förvaltning är huvudregeln att nya resultatenheter inrättas, förändras eller avvecklas i samband med nämndernas verksamhetsplaner. Samtliga nämnders resultatenheter 2018 godkänns enligt vad som framgår av bilaga 5.

### **Sluten redovisningsenhet**

För den slutna redovisningsenheten fastighetsnämnden gäller särskilda regler för budget och redovisning. Under 2018 ska en översyn av budget- och redovisningsprinciperna för slutna redovisningsenheter ske i syfte att utveckla och effektivisera ekonomistyrningen.

### **Sociala investeringar**

Staden arbetar med sociala investeringar i syfte att undvika framtida utanförskap och social utsatthet. Genom sociala investeringar ska kunskapsbaserade arbetssätt och metoder utvecklas och implementeras så att ekonomiska medel kan föras från kostsamma insatser när problem uppstått till kostnadseffektiva förebyggande åtgärder.

Under hösten har en tredje ansökningsomgång genomförts och fem idéskisser har inkommit. Efter beredning och rekommendationer från beredningsgrupp respektive råd för sociala investeringar föreslår stadsledningskontoret att en ansökning beviljas medel i denna omgång.

Den sociala investering som föreslås beviljas medel i denna ansökningsomgång är socialnämndens projekt *Stöd för att stärka och främja barns läsande*. Projektet löper under tre år till en total kostnad om 10,5 mnkr. Medsökande är Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd samt kulturnämnden.

### **Uppdaterad bilaga för peng, schabloner och ersättningsnivåer samt volymer för LSS-peng daglig verksamhet**

På grund av ett tryckfel i kommunfullmäktiges budget för 2018 för uppdaterades aldrig LSS peng daglig verksamhet i enlighet med den 1,5 procents ökning som beslutades i budgeten. Rätt tabell återfinns i bilaga 6 *Peng, schabloner och ersättningsnivåer samt volymer*.